

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА**

**ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ**

ВАСИЛЬ ДОВГИЙ – ДРАМАТУРГ І ПРОЗАЇК
Кваліфікаційна робота
Рівень вищої освіти – другий (магістерський)

Виконала:

студентка 2 курсу, 601 групи

Генцар Олена Миколаївна

Керівник: доц. Мельничук Я. Б.

Рецензент:

*До захисту допущено
на засіданні кафедри
протокол №__ від _____*

Зав. кафедри _____ доц. Мальцев В. С.

АНОТАЦІЯ

Генцар О. М. Василь Манолійович Довгий – прозаїк і драматург

Робота присвячена аналізу прозової й драматургічної спадщини буковинського письменника, журналіста, активного громадського діяча, багаторічного очільника Чернівецької обласної організації Національної Спілки письменників України Василя Манолійовича Довгого.

У роботі здійснено огляд творчості Василя Довгого в контексті розвитку літератури Буковини другої половини ХХ – перших десятиліть ХХІ ст.; огляд та аналіз творчості Василя Довгого як драматурга; проаналізовано творчий доробок письменника як прозаїка; висвітлено аспекти вивчення творчості Василя Довгого у закладах загальної середньої освіти.

Встановлено, що період, в який творив Василь Довгий, позначений активним розвитком літературного процесу в Буковинському краї.

Визначено особливості драматичних творів Василя Довгого, окреслено їх тематичний діапазон, особливості інтерпретації мотивів творів Ольги Кобилянської «Царівна» та «Битва», що лягли в основу однойменних п'єс автора.

Здійснено аналіз прозової спадщини письменника у проєкції біографічного, культурно-історичного, психологічного, формального, рецептивно-естетичного методів вивчення літературного процесу.

Запропоновано методичні рекомендації та розробки уроків літератури рідного краю у закладах загальної середньої освіти.

Ключові слова: *проза, драматургія, журналіст, література буковини, інсценізація.*

SUMMARY

Hentsar O. M. Vasyl Manoliyovych Dovhyi – prose writer and playwright

The paper analyses the prosaic and dramatic heritage of Vasyl Manoliyovych Dovhyi, the well known Bukovynian writer, journalist, active public figure, long-term head of the Chernivtsi regional organization of the National Writers Union of Ukraine

The paper reviews the Vasyl Dovhyi's literary work in the context of the literature development in Bukovyna in the second half of the twentieth – first half of the twenty first century. It reviews and analyses Vasyl Dovhyi's literary work as a playwright highlighting the writer's works as a prose writer. The author also focuses on the prospects and possibilities of studying Vasyl Dovhy's work in general secondary education institutions (GSEI).

The paper provides more evidence to the fact that the period of Vasyl Dovhyi's achievements was marked by the active development of the literary process in the Bukovyna region.

The author identifies the specific features of Vasyl Dovhyi's playwrights, outlines their thematic range, points out the interpretation peculiarities of the motives in Olga Kobylanska's literary works "Princess" and "Battle", which laid the foundation for the author's plays of the same name.

Moreover, the paper analyses the prose heritage of the writer in the projection of biographical, cultural-historical, psychological, formal, receptive-aesthetic methods of studying the literary process. Methodical recommendations and lesson designs are suggested to be used in general secondary education institutions.

Key words: *prose, playwright, journalist, literature of Bukovina, staging.*

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I.....	8
ТВОРЧИСТЬ ВАСИЛЯ ДОВГОГО В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ЛІТЕРАТУРИ БУКОВИНИ.....	8
ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХХ – ПЕРШИХ ДЕСЯТИЛІТЬ ХХІ СТ.	8
Висновки до першого розділу	21
РОЗДІЛ II.....	22
ВАСИЛЬ ДОВГИЙ ЯК ДРАМАТУРГ	22
Висновки до другого розділу	33
РОЗДІЛ III.....	34
ПРОЗОВА СПАДЩИНА ВАСИЛЯ ДОВГОГО	34
Висновки до третього розділу	55
Розділ IV.	57
ВИВЧЕННЯ ТВОРЧОСТІ ВАСИЛЯ ДОВГОГО	57
У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	57
Висновки до четвертого розділу	73
ВИСНОВКИ	75
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	79

ВСТУП

Відомі імена митців Буковини були і залишаються об'єктом численних літературознавчих студій. З-поміж славних імен буковинських культурних діячів, письменників ХХ століття вирізняється постать Василя Манолійовича Довгого (1.08.1941 – 25.06.2018) – непересічного митця на ниві становлення буковинської журналістики, публіциста, своєрідного талановитого письменника й драматурга.

Талановитий письменник і журналіст Василь Довгий залишив по собі чималий літературний та публіцистичний доробок. Він був вправним керівником, активним громадським діячем. За сумлінну і самовіддану працю нагороджений орденом Святого Рівноапостольного Володимира Великого, а також удостоєний почесного звання «Заслужений журналіст України», став лауреатом премії імені Івана Бажанського, Літературної премії імені Дмитра Загула, Міжнародної літературно-мистецької премії імені Ольги Кобилянської.

Актуальність магістерської роботи зумовлена тим, що особливе місце у творчому доробку Василя Довгого посідає його літературна спадщина, а саме проза й драматургія.

Народився Василь Довгий у старовинному буковинському селі Онут на Заставнівщині. У цьому селі, що відоме ще з 1213 р., минули дитячі та шкільні роки майбутнього письменника. Будучи романтичним, завзятим юнаком, що вирізнявся з-поміж ровесників оптимізмом та цілеспрямованою вдачею, він вступив до Чернівецького університету на історичний факультет. У 1965 році після закінчення університету, навчався на факультеті журналістики Вищої партійної школи.

Трудовий шлях Василя Довгого розпочався на рідній Заставнівщині, в селі Мосорівка, де він учителював, викладав історію. Впродовж певного часу обіймав посаду заступника начальника управління культури при Чернівецькому обласному виконавчому комітеті. З 1976 р. почав працювати

заступником генерального директора Чернівецької обласної телерадіокомпанії.

Василь Довгий відомий як активний громадський діяч. Він очолював товариство «Україна – Румунія», був очільником Чернівецької обласної організації Національної спілки письменників України. Його діяльність була спрямована на розвиток різнобічних контактів з українською громадою, що проживає в Румунії. Так, письменник організував численні літературно-мистецькі зустрічі, приурочені різним державним подіям і загальнонародним святкам. Така діяльність передбачала спільне видання книг та обмін досвідом з українськими письменниками Румунії.

Як очільник Спілки письменників України, пильно стежив за становленням молодих письменників і щиро радів творчому їх зростанню. Василь Манолійович, на відміну від попередників, сам активно сприяв поповненню лав НСПУ новими молодими силами. Невтомно займався діловою документацією та господарськими справами щодо облаштування спілчанського будинку.

Відомий літературознавець, літературний критик Богдан Мельничук, автор статті про Василя Довгого в Енциклопедії Сучасної України (К., 2008) відзначає вагомий внесок Василя Довгого як очільника Чернівецької організації Національної спілки письменників України, його відданість справі зміцнення й розширення організації, активну діяльність у справі популяризації творчості буковинських митців [31].

Багатогранність таланту Василя Довгого яскраво виявилася насамперед у тележурналістській діяльності. Саме у телевізійному ефірі розпочалося його творче життя. Буковинці й сьогодні пам'ятають його цікаві телепередачі на різноманітні теми. А запам'ятався він як сміливий та безкомпромісний тележурналіст, який завжди був відвертий з глядачем. Свого часу Василь Довгий був єдиним, хто в період епідемії алопеції в Чернівцях у 1988 році виходив в ефірі із злободенними та гострими сюжетами на Київ і Москву.

Саме він вперше і в Чернівцях, і в Україні започаткував прямий ефір,

який проклав міст між телестудією та глядачами, що могли вільно у телефонному режимі спілкуватися з учасниками телевізійної передачі. І надалі багато років Василь Довгий проводив теледіалоги з народними депутатами Верховної Ради України, з відомими державними діячами. Гостями його передач були американські, канадські, італійські, австрійські, румунські, голландські культурні та державні діячі. Постійними гостями його студії були відомі письменники, співаки, актори. Однією з самобутніх рис творчої манери журналіста була та, що такі потрібні у той час розмови з непересічними особистостями стали фактом формування національної свідомості, є надбанням української історії.

Яскрава постать талановитої особистості Василя Довгого, його творчий спадок є гармонійною ланкою в історії розвитку літератури Буковини.

На знак пошани, пам'яті, поваги до непересічного буковинця у рідному селі Онут, на малій батьківщині письменника 1 серпня 2021 р. відкрито меморіальну дошку Василеві Довгому на фасаді місцевої школи.

Творчість Василя Довгого була об'єктом науково-критичних розвідок. До аналізу окремих творів і творчого доробку загалом звертались такі вчені, як Богдан Мельничук, Ярослава Мельничук, Михайло Ткач, Михайло Івасюк, Володимир Антофійчук, Микола Тимошик [31; 35; 43; 19; 3; 42]. Низку літературно-критичних статей вміщено у закордонних (румунських) часописах, це розвідки Івана Ковача, Івана Кідещука, Михайла-Гафії Трайсти [22; 21; 46; 47].

Літературний доробок Василя Довгого ще не був цілісно досліджений, не існує поки що комплексної аналітичної наукової розвідки про творчість письменника, саме у цьому й полягає **новизна** магістерської роботи.

Об'єктом дослідження стала прозова та драматургічна спадщина Василя Довгого.

Метою магістерської роботи є аналіз прозової й драматургічної спадщини Василя Довгого.

Мета роботи передбачає розв'язання таких **завдань**:

- огляд творчості Василя Довгого в контексті розвитку літератури Буковини другої половини ХХ – першої половини ХХІ ст.;
- огляд та аналіз творчості Василя Довгого як драматурга;
- аналіз творчості письменника як прозаїка;
- висвітлення аспектів вивчення творчості Василя Довгого у закладах загальної середньої освіти.

Методологія дослідження. У роботі послуговувалася літературознавчими методами вивчення літературного процесу. Насамперед, це *біографічний*, яким передбачено аналіз того, як у творі віддзеркалюється біографія автора, які реальні події лягли в основу твору, у який спосіб автор виражає себе через конкретний твір. Цим методом послуговувалася у третьому розділі роботи, де аналізувала прозові твори Василя Довгого, що здебільшого мають автобіографічний зміст. У центрі *культурно-історичного методу* – розгляд літературного твору у проєкції на культурно-історичний розвиток суспільства. Цей метод застосований у другому та третьому розділах при аналізі драматичних та прозових творів письменника, а також частково у першому розділі, у якому простежено творчість Василя Довгого у контексті розвитку літератури Буковини періоду кінця ХХ – першої половини ХХІ ст. У другому розділі роботи під час аналізу кіносценарію «Царівна» та п'єси «Битва» (за творами Ольги Кобилянської) застосовано *компаративний метод*, суть якого полягає у зіставленні певного твору з творами інших авторів, визначення запозичень та самобутніх особливостей твору. У другому та третьому розділі застосовано також *психологічний метод*, що має на меті психологічний аналіз героя твору та особистості автора; *формальний метод*, яким передбачено аналіз прийомів та засобів художнього зображення; споріднений з формальним *рецептивно-естетичний метод*, що зорієнтований зображально-виражальні художні засоби твору та їх проєкцію на читача, на те, як ці засоби сприяють донесенню до читача авторського задуму.

Практичне значення роботи. Матеріали магістерської роботи доцільно буде використовувати під час читання курсів з історії української літератури, а також курсу літератури рідного краю у закладах загальної середньої освіти, результати дослідження також можуть становити основу гурткової роботи та факультативних занять.

Робота **складається** зі вступу, чотирьох розділів (Розділ I. «Творчість Василя Довгого у контексті розвитку літератури Буковини II половини XX – початку XXI ст.»; Розділ II «Василь Довгий як драматург»; Розділ III. «Прозова спадщина Василя Довгого»; Розділ IV. «Вивчення творчості Василя Довгого в закладах загальної середньої освіти»), висновків і списку використаної літератури та джерел. Обсяг – 85 сторінок.

РОЗДІЛ I ТВОРЧИСТЬ ВАСИЛЯ ДОВГОГО В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ЛІТЕРАТУРИ БУКОВИНИ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХХ – ПЕРШИХ ДЕСЯТИЛІТЬ ХХІ СТ.

Василь Манолійович Довгий народився 1 серпня 1941 року в мальовничому селі Онут Заставнівського району Чернівецької області. Гарна й працелюбна сім'я Довгого Манолія Івановича та Главацької Анастасії Леонтіївни змалку привчала дітей (а мали вони двох синів – Василя та Миколу) до праці та прищеплювали повагу й шану до старших, до родини. Саме тому свою трудову діяльність Василь Манолійович розпочав ще малолітнім хлопцем, а після закінчення Вікнянської школи вчителював у Мосорівській семирічці.

Літературну практику Василь Манолійович розпочав, ще навчаючись у школі, був активним кореспондентом районної газети. Найбільше полюбив драматургію. Василь Довгий – автор 20-серійного відеофільму «Царівна», 6-серійної вистави «Бентежний світанок», багатоактних п'єс «Весняні пали», «Кордон», одноактівок «Палій», «Одного серпневого дня», «Нью-Йоркська Марія», «Високе сонце», драматичних казок для дітей «Чарівний топірець», «Зачароване царство мольфара», «Лускунчик», багатьох спеціальних публікацій з проблем телебачення в журналах Росії, Румунії, Югославії, книги дискусій «Телевізійні діалоги» та багатьох інших творів, про які йтиметься далі.

У 1965 році здобув диплом історика у Чернівецькому державному університеті. Багато років працював у молодіжних організаціях.

У 1976 році отримав другу вищу освіту – журналістську. Того ж року почав працювати на Чернівецькому телебаченні на посаді заступника голови обласного комітету по телебаченню і радіомовленню. Біля тридцяти років Василь Довгий очолював телебачення, що свідчить про високі професійні та людські якості. Брав участь у Всеукраїнських конкурсах «Калинові острови», «Україна – рідний край», «Україна єдина», «Агросвіт – 2001», міжнародних

фестивалях «Мій рідний край», де телевізійні твори здобули 10 призових місць.

Більше тридцяти років Василь Довгий був членом Спілки журналістів України, не раз був обраний до керівного складу обласної організації журналістів. У 1978 році став засновником і ведучим передачі прямого ефіру з телефонним контактом, що було на той час рідкістю, це було одним з особливих проявів демократії в журналістиці. З того часу він особисто підготував і провів близько пів тисячі телевізійних програм, гостями в студії яких були Іван Плющ, Валерій Пустовойтенко, Роман Безсмертний, Віктор Пинзеник, Віталій Коротич, Євген Євтушенко, Вахтанг Кікабідзе, чимало відомих гостей з США, Італії, Канади, Австрії.

Багато років обирався депутатом обласної ради, очолював постійні комісії представницького органу влади. Мав величезний досвід з нагородження добросусідських взаємин з журналістами, творчими спілками, трудовими колективами Чернівецької області та Румунії, був очільником обласного товариства «Україна – Румунія».

Василь Манолійович Довгий – письменник, драматург, публіцист, член Національної спілки письменників України, заслужений журналіст України. За заслуги з відродження духовності в Україні та утвердження Помісної Української Православної церкви нагороджений Орденом Святого Рівноапостольного князя Володимира Великого III ступеня.

Творчість Василя Довгого, непересічного публіциста, драматурга та прозаїка припадає на другу половину XX ст. Уродженець буковинського села, проживаючи й творячи на Буковині, будучи членом Чернівецької організації Спілки письменників України, а згодом і її багаторічним очільником, Василь Довгий гармонійно вписався у когорту сучасної йому письменницької еліти краю.

Період, в який творив Василь Довгий, позначений активним розвитком літературного процесу в буковинському краї. Українські здобутки у царині художнього слова цього періоду представлені славними іменами

буковинців: Михайла Івасюка, Михайла Ткача, Богдана Мельничука, Василя Фольварочного, Віктора Кушніра, Віталія Колодія, Василя Місевича, Тамари Севернюк, Галини Тарасюк, Миколи Бучка, Олега Сенчика, Володимира Вознюка, Марії Матіос, Бориса Бунчука, Мирослава Лазарука, Віри Китайгородської, Василя Кожелянка, Володимира Михайловського, Василя Васкана, Степана Снігура, Миколи Бакая та ін.

Більшість з майстрів художнього слова були членами Чернівецької організації Спілки письменників України, яка була заснована у 1958 році. Деякі митці (Степан Снігур, Микола Бакай) не були членами Спілки письменників України, проте здійснили вагомий внесок у розвиток літератури Буковини.

Василь Довгий добре знав цих митців і тісно спілкувався з ними, а з багатьма підтримував тісні дружні стосунки, про що щиро згадує у художніх оповіданнях-нарисах, що увійшли до останньої його збірки «Береги» (Чернівці, 2017).

У період, коли вийшов друком перший твір Василя Довгого (драма на дві дії «Весняні пали»), у 1972 році, уже знаним на літературній арені був Михайло Івасюк, творчість якого цього періоду була представлена романами «Вирок» (1975) і «Серце не камінь» (1978), а згодом були романи «Балада про вершника на білому коні» (1980), «Пташка піднебесна» (1984), «Лицарі великої любові» (1987). А потім були його відомі «Монолог перед обличчям сина» та «Елегії для сина».

Тематика творів Михайла Івасюка різноманітна, проте основні акценти – на житті Північної Буковини 30-х – початку 40-х років ХХ ст., а згодом і глибші історико-художні обрії – боротьба жителів Буковини за кращу долю, за свободу у другій половині ХХІ ст.

Торкається письменник і теми антилюдських, жорстоких злочинів радянської влади, виселення і нелюдських умов покарання безвинних людей. Ця тема порушена і Василем Довгим в оповіданні «Казахська Димка», в якому йдеться про депортацію багатодітної сім'ї з буковинського села Димка

до далеких степів Казахстану (детальніше про це – у наступному розділі роботи).

Перегукується художня діяльність Василя Довгого з творчістю Михайла Івасюка і в розрізі драматургічної творчості. Так, Михайло Івасюк здійснив літературні обробки п'єс Сидора Воробкевича та Сильвестра Яричевського, ім'я якого довгий час не було відоме широкому загалу. Ці п'єси й донині в репертуарі Чернівецького музично-драматичного театру імені Ольги Кобилянської.

У спогадах Василь Довгий відверто прихильно відгукується про приятні, товариські стосунки з Михайлом Івасюком, про взаєморозуміння, взаємоповагу, взаємопідтримку друга [16, с. 35 – 43].

На період початку творчості Василя Довгого припадає художня діяльність знаного у краї й улюбленого не лише буковинцями Михайла Ткача, чие, за словами буковинського культуролога, оратора, літературного критика Анатолія Добрянського, «зворушливе, хвилююче слово на крилах пісенних мелодій облетіло усю планету» [15, с. 100].

У період становлення Василя Довгого-драматурга Михайло Ткач уже був знаний як поет кількох збірок, серед яких «Йдемо на верховини» (1956), «На перевалі» (1957), «Житній вінок» (1961), «На смерекових вітрах» (1965), «Пристрасть» (1968). А згодом, уже коли Василь Довгий формувався і утверджувався як письменник, набирав письменницького досвіду, у Михайла Ткача виходять збірки «Повернення» (1974), «Поворот землі» (1976), «Крок за обрій» (1982), «Небо твоїх очей» (1982) та ін.

Проте Михайло Ткач відомий не лише як поет і пісняр, він є автором-сценаристом повнометражної кінострічки «Радянська Україна», за яку в 1973 році був удостоєний Державної премії України ім. Т. Г. Шевченка.

Василь Довгий високо цінував дружбу з Михайлом Ткачем, цінував і поважав його скромність та порядність, його непорушні високі моральні принципи, любов і шану до батьків, до всього українського, про що згадує в одному зі своїх нарисів.

Період творчості Василя Довгого частково збігається у часі з творчістю непересічної особистості, буковинця, в особі якого, за словами Володимира Антофійчука, «органічно поєднався талант поета і перекладача, журналіста і публіциста, вченого-філолога і педагога» [1, с. 138] – Богдана Івановича Мельничука, лауреата Літературної премії імені Дмитра Загула, літературно-мистецьких премій імені Сидора Воробкевича, імені Марка Черемшини, освітянської премії імені Юрія Федьковича, Міжнародної літературно-мистецької премії імені Ольги Кобилянської, який удостоєний медалей «Поезія – за мир. 1995» і «Поезія – за мир. 2002», спеціальних дипломів літературно-мистецького журналу «Articultura» (Італія, Мілан). Богдан Іванович був багаторічним завідувачем кафедри української літератури Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

Перша збірка поезій Богдана Мельничука «Розквітай, мій краю!» (1959) стала певним набутком літературного процесу Буковини періоду середини ХХ століття увиразнила провідні мотиви творчої манери письменника, що полягають у поєднанні тонкого ліризму з виявом громадянської позиції.

У збірці Богдана Мельничука «Журавлиний міст», що вийшла друком у 1981 році, вміщені численні публікації в альманахах, колективних збірках, в українських і закордонних періодичних виданнях. Це поезії, що представляють переважно філософську лірику – роздуми про минуле і сучасне.

Філософське начало поезії Богдана Мельничука поглиблене у творах збірки «Олешківський меридіан» (1989), в яких «утверджується роздум, який концентрується довкола конкретного випадку або події історичної ретроспективи або особисто пережитого, біографічної деталі або епізоду» [1, с. 139].

Ідейно-тематичний та жанровий діапазон поезії Богдана Мельничука дуже широкий і всеосяжний – його твори адресовані як свідомим, вдумливим

читачам, так і наймолодшим, поет з легкістю звертається до жанрів епіграми, усмішки, літературної пародії.

Богдан Мельничук відомий як літературознавець, автор першого в Україні монографічного дослідження, що стосується теорії й історії драматичної поеми – «Драматична поема як жанр» (1981). Його перу належить монографія «Випробування істиною: Проблема історичної та художньої правди в українській історико-біографічній літературі (від початків до сьогодення)» (1996) та багато інших самобутніх наукових розвідок.

Будучи соратниками по перу, членами Чернівецької організації Національної Спілки письменників України, поети підтримували стосунки, вели постійне спілкування. Так, авторитетний літературознавець, літературний критик Богдан Мельничук є автором статті про Василя Манолійовича Довгого в Енциклопедії сучасної України (К., 2008), а також статті на посвяту митця до його 75-річчя у газеті «Буковина».

У другій половині ХХ століття література Буковини позначена появою ще одного непересічного імені – Василя Івановича Фольварочного. Хоча він походить не з Буковини, а з Тернопільщини, проте вважає Чернівці своїм рідним містом, яке дало початок його творчому становленню.

Становлення письменника почалось з поетичних творів, що увійшли до збірок «Тривога» (1966), «Ростуть сини» (1967), «Досвіток» (1968), «Уроки вірності» (1976), «Течія» (1982), «Родовід» (1992). Тематика значної частини віршів – буковинський край з його красою та людьми.

Перу письменника належать документальні твори «Сонце в зернині» (1972), «Цілюща вода» (1976), «Земля Жижиянових правнуків» (1980) та ін.

Проте «найбільший розголос та визнання випали на долю драматургічної творчості письменника» [28, с. 157]. Як драматург, Василь Фольварочний наділений талантом підмітити різні життєві конфлікти, що лягають в основу творів соціально значимої проблематики.

В окреслений період також вирізняється творчість журналіста і поета Віктора Кушніра, життєва дорога якого, на жаль, рано обірвалася. «Вроджена любов до слова, пристрасне бажання завжди бути в гущі життєвих подій, прищеплена батьками здатність брати близько до серця людські радощі й печалі привели юнака в журналістику» [14, с. 175]. Трудовий шлях Віктора Кушніра розпочався з кельменецької районної газети «Рідне слово» – від літературного працівника до відповідального секретаря видання. Саме на шпальтах цього часопису з'явилися перші замальовки, нариси, статті, а згодом і перші вірші митця. Працюючи в газеті, Віктор Кушнір заочно закінчив факультет журналістики Київського державного університету ім. Т. Г. Шевченка. Віктор Кушнір був редактором путильської районної газети «Радянські Карпати», а згодом відповідальним секретарем чернівецької газети «Радянська Буковина».

Віктор Кушнір був членом Спілки журналістів і подібно до Василя Довгого, окрім журналістської діяльності займався літературною творчістю – у 1968 році в ужгородському видавництві «Карпати» вийшла перша збірка письменника «Пам'ять», а згодом з'явилися й наступні: «Неподільність» (1972) та «Нагоряни» (1973); останню збірку поет, на жаль, уже не побачив.

На другу половину ХХ століття припадає творчість Віталія Колодія, самобутнього поета, автора збірок «Зажинки» (1967), «Слов'янська дума» (1969), «Серпень і птиці» (1973), «Північний вирій» (1978), «Зоряне дерево» (1982), «Птахи на вітрах» (1983), «Погляд на видиму грань» (1986), «За обрієм літа» (1989), «Сонети» (1998), «Найлюбіша в світі панна» (1998), «Біла квітка осені» (2001), «Прощальна сльоза ранку» (2002), «Сто сонетів» (2002), вірші якого ввійшли до «Антології української поезії» (1986).

Богдан Мельничук звертає увагу на жанрово-строфічне розмаїття поетичного доробку Віталія Колодія: «Добротний римований вірш сусідить у нього з міцно збитим білим, а також з розкутим верлібром» [41, с. 191]. У поезії Віталія Колодія звернено увагу на історичну пам'ять, на громадянську позицію людини, на прояви емоційно-почуттєвих станів.

Віталій Колодій проявив себе і як самобутній прозаїк, його прозові твори зібрані у виданні «Вечірній сніг» (1989). За спостереженнями Богдана Мельничука навіть у прозі Віталій Колодій «залишився поетом – і не тільки в етюдах, звернутих до постатей Г. Сковороди, Ю. Федьковича, М. Рильського, В. Бабляка, а й у заснованих на різноманітних життєвих враженнях новелах та оповіданнях, і в повісті, названій історичною баладою, «Найлюбіша в світі панна», де у своєрідному ракурсі поданий славетний народний ватажок Лук'ян Кобилиця» [29, с. 192].

У документальному оповіданні «Він не прагнув слави» [57] Василь Довгий описує першу зустріч і початок дружби з Віталієм Колодієм. Вони потоваришували, ще будучи студентами – Василь Довгий історичного факультету, а Віталій Колодій – філологічного факультету Чернівецького університету. Потім юнаки, а згодом чоловіки товаришували багато років. Василь Довгий згадує епізод, як Віталій Колодій підтримав молодого українського поета з Румунії, що навчався на філологічному факультеті Чернівецького університету у дев'яностих роках, Івана Негрюка. Спогади про те, як безкорисливо, щиро, по-братньому і з розумінням Віталій Колодій посприяв виходу збірки поезій початкуючого поета і як потім допоміг організувати святкову презентацію цієї збірки, засвідчують високі моральні його якості.

У період становлення Василя Довгого як журналіста та письменника яскравою зіркою на небосхилі буковинського письменства спалахнуло ім'я Тамари Севернюк – самобутньої поетеси, лауреата Літературної премії імені Дмитра Загула та Міжнародної премії імені Володимира Винниченка.

Як і Василь Довгий, Тамара Севернюк розпочинала свій шлях з журналістської справи – працювала в путильській газеті «Радянські Карпати», а згодом – у чернівецькій молодіжній газеті. Саме робота кореспондента була, за зізнанням самої поетеси, «чудовою школою для пера, пізнаття життя, росту душі і духу» [34, с. 240].

Після виходу першої збірки у 1978 році Тамару Севернюк прийняли до Спілки письменників. А далі були збірки поезій «Луни дня» (1981), «На ранковій землі» (1981), «Срібна папороть» (1983), «Поезії» (1988), «Джерельні веретена» (1991), «Летить душа наївна...» (1993), «Злам» (1993), «Заметіль забуття» (1996) та ін. Тамара Севернюк відома буковинському читачеві з численних «публіцистичних виступів, мистецтвознавчих рецензій і відгуків» [34, с. 240 – 241], що «прийшли до читача зі шпальт чернівецької періодики, головним чином газет «Буковина» та «Буковинське віче». Цю частку творчого доробку майстра слова відзначено журналістською премією ім. Володимира Бабляка» [34, с. 241]. Перу письменниці належить чимало перекладів румунських поетів Михайла Емінеску, Вероніки Мікле, Тудора Аргезі, Ніколає Теуту, Георге Воде, Думітру Матковскі.

Ім'я Тамари Севернюк відоме буковинцям також з пісень, які були написані на слова поетеси відомими композиторами – Анатолієм Кос-Анатольським, Андрієм Кушніренком, Леонідом Затуловським, Павлом Дворським, Олександром Злотником, Юрієм Гіною та іншими. Виконавцями цих пісень були відомі в краї і не тільки Василь Зінкевич, Лілія Сандулеса, Павло Дворський, Іво Бобул, Ольга Добрянська, Іван Дерда, Дмитро Руснак, дует групи Яна Табачника «Новий день».

Творча діяльність відомої письменниці Галини Тарасюк також збігається з періодом творчості Володимира Довгого. Так, як і Василь Манолійович, Галина Тимофіївна починала свою творчу дорогу з журналістської діяльності – працювала кореспондентом районних газет у Теплику і Заставні, а згодом – у «Молодому буковинці». Перша поетична збірка «Смерековий міст» побачила світ у 1976 році, а далі були збірки поезій «Множина» (1982), «Світло джерела» (1984), «Жайворове поле» (1987), «Горельєфи» (1988), «Сотворіння гнізда» (1989), «Зерна полину» (1991), «На трійцю дощ» (1998), книга «Любов і гріх Марії Магдалини» (1995).

У 1990-х роках була організатором Товариства української мови, ВУТ «Просвіта», прогресивного жіночого руху в Україні, очолювала Жіночу

Громаду Буковини, відроджувала й редагувала першу на Буковині демократичну газету «Час».

Нині Галина Тимофіївна – мешканка Києва, вона є автором не одного десятка поетичних, прозових і публіцистичних книг, вона лауреат престижних літературних премій, зокрема Державної премії імені Олеся Гончара та Міжнародної премії «Європейська весна поетів». Поетичні і прозові твори письменниці перекладені багатьма мовами, виходили друком в Австрії, Азербайджані, Білорусі, Естонії, Італії, США, Латвії, Литві, Молдові, Румунії... Галина Тарасюк – кавалер Ордена княгині Ольги III ст., Заслужений працівник культури України.

Соратником по цеху Василя Довгого був і Микола Бучко, який теж розпочинав трудову діяльність з журналістики. Очолював перше на Буковині неформальне товариство «Оберіг», був наставником молодих буковинських авторів, друкувався в тодішній республіканській періодиці, у численних альманахах та збірниках. Микола Бучко – автор низки поетичних збірок, лауреат літературних премій ім. Павла Усенка та Дмитра Загула, Літературно-мистецької премії ім. Сидора Воробкевича.

Олег Сенчик, творчість якого припадає на період журналістської та літературної діяльності Василя Довгого, також починав журналістом. Художні твори Олега Сенчика друкувалися в багатьох журналах України, неодноразово входили до кращих публікацій року. Його книги «Березова повість» (1980), «Заводчани» (1985), «Третій вимір» (1983), «Щось з любов'ю» (2000), «Дерева догори корінням» (1999), «Жінка на тлі моря» (2001) порушують теми буковинського села, складні процеси на західноукраїнських землях у період після Другої світової війни, морально-етичні аспекти.

Знаний у краї, улюблений буковинцями Володимир Вознюк, що родом з Путильщини, розпочав свій шлях з Чернівецького літературно-меморіального музею Ольги Кобилянської науковим співробітником, де й працює директором донині. Творчість Володимира Вознюка презентує його

як ніжного лірика з чітко окресленою життєвою позицією. Володимир Вознюк – автор збірок «Твої кроки» (1982), «Із голосу скрипки» (1989), «Дощі дорогу переходять» (1996), «По білому білим» (1999), «Протяте Каміння» (2000), «Стрітєння» (2000) та багатьох інших. Лауреат Літературно-мистецької премії ім. Сидора Воробкевича та Літературної премії імені Дмитра Загула, Міжнародної літературно-мистецької премії імені Ольги Кобилянської та багатьох інших. Володимир Вознюк – заслужений працівник культури України.

Помітним і вагомим здобутком Володимира Вознюка у царині літературознавства є його праці про Ольгу Кобилянську.

Непересічною особистістю у окреслений період постає Марія Матіос – буковинка, яка починала свій шлях з Чернівецької наукової бібліотеки, а згодом працювала в редакції багатотиражки Чернівецького машинобудівного заводу, в газеті «Буковинське віче», у часописі «Буковинський журнал».

Ім'я Марії Матіос запам'яталося багатьом вчителям Буковини з регіональних олімпіад з української мови, коли твори Марійки з Путильщини цитували, переписували, передавали один одному і зачитували у школах як зразкові. Перу письменниці належить чимало збірок – поетичних, прозових, публіцистичних. Найвизначнішими творами письменниці є «Нація» (2001), «Солодка Даруся» (2007), «Майже ніколи не навпаки» (2007) і, звісно ж, «Букова земля» (2019).

Борис Бунчук, багаторічний декан філологічного факультету Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, відомий поет, доктор філологічних наук, професор також починав свою творчу діяльність в окреслений період. Уже перші збірки поета, що друкувалися в колективних збірниках «Сонячний годинник», «Ранковий клич», «Поезія», «Вітрила – 76 – 77», в журналах «Дніпро», «Ранок» «виявили найголовніші риси його творчої манери – простоту вислову, щирість почуттів, постановку глибоко хвилюючих проблем» [2, с. 319]. Як літературознавець, Борис Бунчук є автором першого комплексного дослідження про вільний вірш в

українській літературі та про віршування І. Франка в контексті нової української літератури.

Мирослав Лазарук, головний редактор «Буковинського журналу», поет. Почав друкувати вірші у 1972 році, відтоді його твори публікувалися в журналах «Жовтень» (нині «Дзвін»), «Дніпро», «Прапор» (тепер «Березіль»), «Україна», «Буковинський журнал», в газетах «Літературна Україна», «Молодь України».

На окреслений період припадає і творчість Віри Китайгородської, перші вірші якої також були опубліковані у 1972 році. Поезія Віри Китайгородської – «пейзажна, інтимна, громадянська лірика, проникнута непідробними почуттями, медитативними настроями» [38, с. 348]. Віра Микитівна – багаторічний головний редактор газети «Буковинське віче», нині очолює Чернівецький осередок Всеукраїнського товариства «Просвіта» імені Тараса Шевченка.

Творча діяльність буковинського письменника Василя Кожелянка, як і Василя Довгого, розпочиналася з газети «Час», а згодом «Молодий буковинець». Перші поетичні публікації з'явилися в кінці 80-х років ХХ ст. Василь Кожелянко відомий і як прозаїк, літературний критик, драматург.

На науковій літературознавчій ниві того часу вирізняється постать Василя Максимовича Лесина, багаторічного завідувача кафедри української літератури Чернівецького національного університету, автора публікацій теоретичного та історико-літературного характеру, який написав «понад двадцять окремих книжок і брошур, кількості наукових і науково-популярних статей...» [38, с. 390].

Василь Лесин відомий також як автор монографій «Композиція і сюжет літературного твору» (1960), «Реалістичний образ у художньому творі» (1976), а також «Словника лінгвістичних термінів» (у співавторстві з О. С. Пулинцем) (1961, був перевиданий у 1965 та 1971 рр.). У колі наукових зацікавлень Василя Лесина була постать Василя Стефаніка, а також йому належать наукові розвідки про Леся Мартовича, Юрія Федьковича, Марка

Черемшину, Івана Франка, Лесю Українку, Ольгу Кобилянську, Михайла Коцюбинського.

Василь Максимович певний час очолював обласний осередок Спілки письменників України, а тому, мабуть, він підтримував творче начало у молоді. Василь Довгий у документальному оповіданні «Проліски проростають із серця» [66] теплим словом згадує ті нечасті миті спілкування з Василем Максимовичем і завдячує саме йому у тому, що став письменником, адже Василь Максимович Лесин доклав зусиль, аби перша публікація майбутнього письменника у періодичному виданні «Радянський студент» таки вийшла.

Також цей період позначений науковою діяльністю Віктора Косяченка – літературознавця, літературного критика і публіциста, багаторічного очільника Чернівецького осередку Всеукраїнського об'єднання «Просвіта» імені Тараса Шевченка.

На окреслений період припадає творча діяльність Володимира Михайловського, який, як і Василь Довгий, прийшов у літературу з журналістики, творчий доробок якого пошановано двома обласними преміями – літературно-мистецькою імені Сидора Воробкевича та літературною імені Івана Бажанського.

Як бачимо, Василь Манолійович Довгий, як і не один із буковинських митців, прийшов у красне письменство через журналістику,

Отже, Василь Довгий формувався як журналіст, письменник, творча особистість у період, коли на Буковині діяла потужна когорта самобутніх митців, чиї імена славні й дотепер. Багато з них так само, як Василь Манолійович, розпочинали свою діяльність з журналістики, деякі поєднували журналістську діяльність з літературною творчістю. Василь Довгий підтримував приятельські стосунки з багатьма митцями, знаними особистостями краю, про що щиро згадує у книзі «Береги» (детальніше про це йтиметься у третьому розділі роботи).

Висновки до першого розділу

Отже, у цьому розділі у часовому зрізі – кінець ХХ – перші десятиліття ХХІ ст. – простежено умови становлення Василя Манолійовича Довгого як журналіста, драматурга, прозаїка, загалом творчої особистості, умови, в яких розвинув свій талант митець, його творче оточення.

Окреслений етап позначений активним розвитком літературного процесу на Буковині. Українські здобутки у царині художнього слова цього періоду представлені славними іменами буковинців: Михайла Івасюка, Михайла Ткача, Богдана Мельничука, Василя Фольварочного, Віктора Кушніра, Віталія Колодія, Василя Мельника, Василя Місевича, Тамари Севернюк, Галини Тарасюк, Миколи Бучка, Олега Сенчика, Володимира Вознюка, Марії Матіос, Бориса Бунчука, Мирослава Лазарука, Віри Китайгородської, Василя Кожелянка, Володимира Михайловського, Василя Васкана, Степана Снігура, Миколи Бакая та ін.

З багатьма митцями письменник підтримував дружні стосунки, багато з них були гостями студії на його прямих ефірах.

Ім'я Василя Манолійовича Довгого, його самовіддана журналістська діяльність, прозова та драматургічна творчість гармонійно вписалися у когорту сучасної йому письменницької еліти Буковинського краю.

РОЗДІЛ II ВАСИЛЬ ДОВГИЙ ЯК ДРАМАТУРГ

Як письменник, Василь Довгий дебютував у 1972 році драматичним твором «Весняні пали». Це була драма про життя повоєнного буковинського села. Саме з того часу драматичні жанри стали провідними у літературній творчості митця.

А далі підтвердженням таланту Василя Довгого як драматурга були з'яви одноактних п'єс «Одного серпневого дня» (1976), «Високе сонце» (1978), «Нью-Йоркська Марія» (1980), «Випікання долі» (1981), «Кордон» (1985), «Фортуна» (1987), «Чарівний топірець» (1991), драми на два акти «Зачароване царство Мольфара» (1992).

Драма на дві дії «Весняні пали» порушує проблему повоєнних часів на Буковині, проблему зміни влади, несприйняття буковинцями, устрій і традиції яких склалися впродовж віків, нових законів, та способів керівництва, що їх пропонувала радянська влада.

Персонажів драми умовно можна поділити на дві групи – ті, що були проти розкуркулення, колективізації, спільного ведення господарства, що передбачало відібрати майно, а основне – землю, – заради якої люди готові були на все (Ковальчук, Козак та його дружина Катерина, Кремінь, його брат Гриць Білий, мати Дмитра, Штефан – брат Дмитра, члени ОУН УПА Вогонь та Вітер); та ті, що підтримували нові ідеї, були на боці нових «господарів» (це Митро, його дружина Марія, батько Марії Федів, Настя) .

П'єса «Весняні пали» розпочинається у святково прибраній хаті колишніх буковинських багатіїв Данчуків. Марія, дружина Митра Данчука, розглядає фото коханого чоловіка, чекає його повернення. У гості до доньки Марії завітав батько Федів, звичайний бідний наймит. Після невеликих перемовин до хати заходять Олекса Кремінь та Ковальчук, які своїм зневажливим, нешанобливим ставленням образили й принизили гідність старого Федіва. Ковалів навідріз відмовляється просити вибачення у батька Марії, мотивуючи свої дії тим, що Федів – наймит, і нижче достоїнства буде

перепрошувати його: «Аби-м я перепрошував цього наймита?.. То скорше корова гикне, ніж...» [56, с. 220]. Мати Митра Данчука, свекруха Марії, заперечує: «Його бідності сьогодні може цуратися тільки дурень... Тепер нові часи...» [56, с. 220]. Її думку підхоплює Кремінь: «Так, бідні тепер верх взяли. Влада на їх боці... Аби їх...» [56, с. 221].

Через деякий час до хати заходить Митро, якого сьогодні усі чекали, він побував «у світах багато. В університеті вчився. Росію бачив, Україну, Білорусію. В Німеччині був, за чехів воював...» [56, с. 226]. По дорозі він зустрів свого тестя Федіва і забрав з собою. Знову зав'язується бесіда про нову владу, про нові устрої та нове життя. Коли Митро ділиться планами на майбутнє села, про організацію артілі, Кремінь, Козак та Ковальчук стають в опозицію і заперечують такі пропозиції Митра.

Невдовзі Митра призначають головою сільської ради. Митро вагається і в розмові з братом Штефаном зізнається: «Тут з одного боку влада, яку я представляю у нашому селі, а з другого боку – наші люди, серед яких я виріс, яких я люблю і поважаю. Як бути? І якщо я навіть не симпатизую советам, мушу виконувати розпорядження, що ідуть від влади. І не всім будеш розказувати, що в тебе на душі» [56, с. 234].

Мати Митра, як і поважні газди, не погоджується з позицією влади і наполегливим переконанням сина віддати землю, поля у спільне користування, у спільну власність селу.

Тим часом стався підпал хати Маріїного батька, а також йому підкинули записку з погрозами та з підписом «Білий», це ім'я було відоме у селі як ім'я того, хто ховається у лісі з одnodумцями та полює на представників нової влади.

Після отримання повістки до армії і підбурюваний Козаком, на Митра озлоблюється його рідний брат Штефан.

Автор вкладає в уста Митра головну ідею драматичного твору: «Весняні пали. Ех, добре тато казали... Пустити б пожар, щоб як на широких толоках, у людських душах вигоріла погань! Щоб в нове життя люди йшли

чистими» [56, с. 234]. Назва твору пов'язана з процесом спалювання старої сухої трави з метою розчистити місце для росту нової.

Далі слідують різні трагічні й неприємні події: вбивство батька Марії Федіва, напад на Митра.

Митро опиняється у ситуації, коли залишається майже без підтримки – заможні газди села проти нього та його керівництва, брат Штефан – проти його ідей, мати також не підтримує розбрат між синами і вважає, що усьому виною – ідеї нової влади, за якою пішов Митро.

Кульмінаційним моментом п'єси є зустріч Штефана з братом, а згодом визволення брата з рук партизан та порятунок коханої Насті.

Вражає багатством влучних народних висловів мова п'єси. Автор доречно послуговується перлинами народної мудрості – прислів'ями та приказками, фразеологізмами, різного роду порівняннями: «бідному з дідами жити, як котові з псом кавалок сала ділити» [56, с. 215], «камінь, а не чоловік» [56, с. 215], «у селі як у порожньому монастирі» [56, с. 216], «зичу добра, солі та й спокою в світі» [56, с. 217], «хлопці, як той вітер, відлетить – холодом обдасть, вернеться – теплом зігріє» [56, с. 218], «тато мають рихт» [56, с. 233], «запізніле каяття – то зашморг на шії» [56, с. 237], «а земельки вам не видіти, як свої потилиці» [56, с. 249], «ади, осміхається, як кіт, що сала умегелив» [56, с. 250], «отому війську зашарпаному тільки по вівцях і стріляти» [56, с. 250], «жаба цицьки дасть» [56, с. 252], «двоє синів у мене, як два ока» [56, с. 259], «один, як перст при дорозі» [56, с. 266], «мовчи ти, нездала» [56, с. 268]

Очевидно, що багатогранність таланту Василя Довгого як драматурга, найбільш яскраво ілюструє сценарій «Царівна» (за мотивами повісті Ольги Кобилянської), який був екранізований у 1994 р. «Укртелефільмом». З того часу ця кінострічка не сходить з українських екранів. А в 2013 р. до 150-ої річниці від дня народження Гірської Орлиці постановку за п'єсою Василя Довгого у перекладі українського письменника Румунії Івана Кідещука представив Ботошанський музично-драматичний театр імені Міхая Емінеску.

Високий рівень подачі драматургічного матеріалу «Царівни» та його сценічного втілення підтвердили успішні гастролі по багатьох румунських містах. Яскраві позитивні враження румунських глядачів від постановки відбилися у спостереженнях румунських театральних та літературних критиків на сторінках мистецьких періодичних видань.

Сам автор у передмові до видання з перекладом румунською мовою 2013 року зізнається, що ідея інсценізації повісті «Царівна» виникла у нього ще на початку сімдесятих років двадцятого століття. Цей задум був зумовлений тим, що, на думку Василя Довгого, образ Ольги Кобилянської у театральному розрізі, а саме відомими постановками її творів «Земля», «Вовчиха», «В неділю рано зілля копала», був дещо вузько соціальним, її світосприйняття у цих постановках було представлено дещо спрощено. Після прочитання усіх творів письменниці, драматург подивився на її постать по-новому, переосмислив неоднорідність її світосприйняття, глибше збагнув її творчі задуми і особливості їх художньої реалізації. І, за спостереженнями Василя Довгого, саме у повісті «Царівна» Ольга Кобилянська найяскравіше розкрилася як самобутня талановита письменниця, зовсім інша, не така, якою презентувала її радянська ідеологія.

Провідною фабулою аналізованої драми Василя Довгого слугує становлення, зростання волелюбної творчої особистості, молодій письменниці Наталки Верковичівни, високоінтелектуальної інтелігентної незаміжньої дівчини.

У п'єсі важливою в аспекті осмислення діалектики формування характеру Наталі Верковичівни є лірична сюжетна лінія, яка презентує її взаємини з Василем Орядином, а пізніше – з лікарем Іваном Марком. Василь Довгий передає прагнення Ольги Кобилянської наголосити на потребі нагальних соціальних змін через удосконалення духовного світу людини. Драматург, збагнувши суть філософських поглядів письменниці – авторки однойменної повісті – зумів передати читачеві (а відтак і глядачеві) власне нове бачення, пізнання Ольги Кобилянської, людини, в якій він побачив

«глибоко ліричну і водночас сильну духом, освічену, з високим естетичним смаком, а найголовніше – вдумливого психолога, здатного відчутти і відтворити найтонші нюанси людської (а надто жіночої) натури» [16, с. 5–6].

Василь Довгий проектує долю головної героїні на долю самої Ольги Кобилянської, яка, як відомо, так і не вийшла заміж. Очевидно, що автор має рацію, адже доля Наталки Верковичівни віддзеркалює долю її авторки: коли Наталка гордо відмовляється від пропозиції Василя Орядина, то видається, що вона ніколи вже не вийде заміж, хоча її доля могла б скластися інакше. Саме тому у Василя Довгого виникло непереборне бажання «одружити» головну героїню з Іваном Марком, який милий її серцю, близький по духу, аби Наталка була щасливою, аби п'єса мала «хеппі енд».

Такий перший варіант 1972 року Василь Довгий представив на розсуд режисерам Чернівецького театру ім. О. Кобилянської, проте Заслужена артистка України Євгенія Золотова «забракувала», мотивуючи це тим, що такі камерні п'єси в театрі не мають успіху, оскільки «глядач вимагає дії, видовищ». Однак головний режисер театру Володимир Грипач погодився на постановку. Але здійснитися постановці не судилося, тому що режисера перевели до Запоріжжя, а новий головний режисер Костянтин Пивоваров вважав, що п'єсу необхідно доопрацювати.

Василь Довгий усвідомлював, що ні перший головний режисер, ні другий не були буковинцями, а тому їм важко було усвідомити прагнення автора відтворити справжні, не штучні наміри. Проте автор, за порадами нового режисера, увів у канву п'єси масові сцени та нових дійових осіб.

Проте й на цей раз п'єсі не судилося «ожити» на сцені, оскільки нового режисера було переведено до Одеського музично-драматичного театру.

Але такі затримки не зупиняли Василя Довгого, він впевнено йшов до своєї мети. І він пішов далі – шукаючи дорогу до сценічного втілення «Царівни», автор звернувся до літературно-драматичної редакції українського телебачення з пропозицією здійснити екранізацію п'єси. Йому

пішли назустріч – редакція звернулася до Чернівецького музично-драматичного театру з проханням здійснити постановку п'єси спеціально для телебачення. Проте в театрі бракувало акторів, які б могли виконувати головні ролі. Тоді редакція запропонувала цей проєкт Кіровоградському музично-драматичному театру. Головний режисер цього театру не відмовився категорично, але у телефонній розмові висловив авторіві п'єси свої міркування про те, що постановку «Царівни» мали б здійснити буковинці – земляки Ольги Кобилянської. І знову «не судилося».

У 1980-х роках Василь Довгий не полишав наміру здійснити постановку і активно працював над цим з режисером Чернівецького театру Анатолієм Литвинчуком, який запропонував оригінальне втілення майбутнього спектаклю – сама Ольга Кобилянська, письменниця, що прожила нелегке життя, і Наталка Верковичівна як прообраз майбутньої письменниці повинні були вести діалог на сцені про сенс і філософію життя, про шляхи вдосконалення особистості. Василь Довгий підтримав цю пропозицію, переписавши сценарій. Але задум так і залишився невітленим через передчасну смерть Анатолія Литвинчука.

Після здобуття Україною Незалежності на початку 1990-х років був створений національний канал УТ-2, колектив нової редакції якого звернувся до Василя Довгого з пропозицією розпочати роботу над інсценізацією п'єси. І в 1993 році телесеріал «Царівна» вийшов в ефір.

Інсценізація отримала схвальні відгуки критиків, були відзначені глибокий драматургічний матеріал, сценарна розробка оригіналу, діалоги, сценічні ситуації, які кваліфікували п'єсу як окремий твір.

Незадовго до відзначення 150-річчя від дня народження Гірської Орлиці, як уже зазначалося, п'єсу Василя Довгого переклав румунською мовою Іван Кідешук. 27 вересня 2013 року спектакль «Принцеса» – такий переклад румунською – був поставлений на сцені Ботошанського театру імені Міхая Емінеску режисером Траяном Адетрі. І це було символічно,

оскільки, як відомо, Ольга Кобилянська народилася у місті Гура-Гумору Сучавського повіту Румунії.

Нелегким був шлях драми «Царівна» за мотивами повісті Ольги Кобилянської. Проте авторові п'єси вдалося зацентувати увагу читача й глядача на непересічних людських цінностях: чесності, справедливості, наполегливості – одвічних істинах, що актуальні завжди, а особливо у наш час.

Проте перу Василя Довгого належить не лише драматична інтерпретація повісті «Царівна» Ольги Кобилянської, а й новели письменниці «Битва», присвяченої нелегкій долі віковичних лісів буковинських Карпат за часів австро-угорської окупації.

У новелі-алегорії Ольги Кобилянської відтворено запеклу боротьбу між багатолітніми лісами та людьми – австрійськими найманцями. У творі прадавні ліси, лісова флора та фауна відчайдушно протистоять людським злодіянням.

Звернення Василя Довгого до драматичної інтерпретації новели Ольги Кобилянської має безпосередній зв'язок з актуальною у світовій літературі екологічною проблематикою. За словами Ярослави Мельничук, новела Ольги Кобилянської «Битва» «є не лише гімном природі Гуцульщини, а й тривожним набатом-закликом до усіх горян – берегти красу Карпат. Адже винищення лісового масиву (біологи добре знають!) тягне за собою збій у роботі цілої екосистеми, а звідси – екологічні катастрофи» [35].

Ярослава Мельничук у статті «Битва» Ольги Кобилянської в інтерпретації Василя Довгого» здійснила аналіз цього твору письменника, відзначивши, що на відміну від оригінальної однойменної новели, композиційна структура драми відрізняється, по-перше, поділом драматичного тексту на 6 картин; по-друге, в аналізованому творі наявні такі ознаки драматичного твору, як ремарки, апелювання до глядачів; по-третє картини драми співвідносні з композиційними частинами новели, так перша картина співвідноситься з прологом, у п'ятій та шостій картинах відтворено

апофеоз битви; по-четверте, нетрадиційним прийомом автора драми є вкраплення вірша на 4 строфи і молитви «Отче наш» [35].

Героями казкової драми є чотирнадцятирічні Сашко та Аничка, сільський священик Василь, сільський староста Дука, майстер від поїздів Вулига. Проте є й казкові персонажі: чародій Везунчик, нечистий Щезник, лісова шкідниця Короїдка.

Будучи найбільшими друзями лісу, гір та їхньої вічної краси, Сашко й Аничка з духовного центру – церкви – на чолі з отцем Василем розпочинають опір-битву із зухвалими злочинцями. Отже, одноактна п'єса на шість картин в руках умілого майстра слова Василя Довгого перетворюється на дитячу казку, в якій відбито одвічну життєву мудрість: любов до Бога та любов до природи, єдність людей завжди перемагають злочинні наміри ворогів.

Перші дві картини драми присвячені возвеличенню краси вічнозелених Карпат, що завжди були душевним прихистком людей. Цю істину добре знають закохані підлітки Сашко й Аничка, перша зустріч яких на пагорбку біля величної ялиці стає знаковою, саме це дерево є символом їхнього першого побачення, згодом діти навіть святкують своєрідний день народження їхнього дерева – дерева, що об'єднало їх і стало символом їхньої чистої дружби. Той незабутній день зародження їхнього кохання підлітки вважають днем народження ялиці, вони моляться й дякують Богу за їхнє кохання, обіймають та леліють дерево на знак вдячності за їхню любов. Василь Довгий вводить у сюжет драми читання вірша Сашка, присвяченого людській відданості лісу та горам, поваги і любові до Бога.

Герої відчайдушно й самовіддано бережуть їхнє дерево: так, дізнавшись про злі, непорядні задуми шкідниці Короїдки, багатія-чародія Ведунчика від сільського старости Дуки, підлітки роблять усе можливе, аби врятувати символ їхніх світлих почуттів. Вони звертаються до отця Василя по допомогу й пораду. Сашко збирає гуцулів, б'ючи в церковні дзвони, закликаючи цим усіх до битви.

Ведунчик-чародій, якому служить Щезник, дізнавшись, що Дука проговорився про їхні плани, вирішує позбутися старости як небажаного свідка – скидає його у прірву з кладки. Благородний і чесний священик Василь намагається донести до нечесного багатія, що ліс є народним надбанням, ліс не можна нищити, оскільки це великий гріх. Проте Ведунчик не зупиняється у своїй нечесній справі і вдається до хитрощів – посилає свого підручного Щезника, аби той перешкоджав Сашкові й Аничці, тим часом готуючи поїзд для вивозу вирубаного лісу.

У третій частині відтворено розгортання боротьби добрих і злих сил – Ведунчика-чародія з чесними вірянами на чолі із благородним, шляхетним отцем Василем. Шкідники-короїди не зупиняються і продовжують знищувати ліс. Злий дух набуває подоби Сашка з метою, аби переконати людей зрубувати ліс з метою його оздоровлення. Дух, що перетворився на Сашка чинить вплив і на Аничку та відмовляється бути її нареченим. З появою у цій сцені отця Василя злий дух зникає. Діти й отець говорять Аничці, що це був несправжній Сашко, а його двійник, що Сашко організовує в селі хресний хід. Тоді Аничка заспокоюється.

На початку четвертої картини Сашко сповіщає церковними дзвонами про початок битви. Ця битва за ліс повинна бути великою і переможною. Разом з отцем Василем Сашко переконує людей, що лише спільними зусиллями, спільними молитвами та хресною ходою можна врятувати прадавній ліс. Аничка розповідає коханому хлопцеві про спокуси нечистого. Сашко обурюється до нестями і викликає нечистого на двобій на кладці. У двобої з нечистим Сашко демонструє хоробрість, відданість справі і переможно скидає супротивника у прірву.

Читачеві (чи глядачеві) може видатися, що після такого кульмінаційного моменту все закінчено, проте апофеозом битви є події, відтворені у п'ятій та шостій картинах, – коли люди Ведунчика замахуються сокирою на природу. Люди рушають хресною ходою, якої лякається багатій-чародій, і він помирає від інсульту.

Гуцули під проводом отця Василя, Анички й Сашка мають намір звалити старі ялиці на поїзд. Аничка закликає через улюблену ялицю ліс до боротьби, вона переконує ялицю у тому, що необхідно всю природу налаштувати проти ворогів. Діяти потрібно злагоджено й дружно: колючі кущі дикої рожі й непрохідний плющ створять міцні стіни, папороть, отруйні гриби й павуки не пустять злочинців до лісу.

Наприкінці драми чутно веселу музику й викрики злодіїв про допомогу. Василеві Довгому вдалось відновити елементи унікальної символіки лісових елементів Ольги Кобилянської, проте автор робить це за допомогою віри, церкви, чесних людей, що залюблені у природу свого краю.

Загалом інтерпретуючи новелу Ольги Кобилянської, Василь Довгий постає вправним, досвідченим драматургом, основні ідеї якого базуються на засадах Ольги Кобилянської, висловлених у новелі «Битва». За словами Я. Мельничук, «екоідеї великої буковинки звучать тут актуально і по-новому» [35].

Румунський дослідник Іван Кідешук влучно відзначає: «П'єса «Битва» – надто актуальна своїм меседжем та ідеями, напруженим градовим конфліктом між свідомими людьми і злочинцями, бо люди зрозуміли свою власну драму і з вірою в церкву та Бога захищають земний рай, свою щасливість» [21].

У драматургічній творчості Василь Довгий виступає як майстер дитячої п'єси. Його п'єси-казки неодноразово були інсценізовані колективом Чернівецького обласного музично-драматичного театру ім. О. Кобилянської.

Драматичні твори для дітей Василя Довго порушують одвічні виховні істини – морально-етичні якості людей, духовність, становлення особистості, формування шляхетних рис характеру. Це, до прикладу, такі твори, як «Зачароване царство Мольфара», «Як Жирунчик цвірінькав».

Високий художній рівень драматичних творів засвідчують майстерне використання автором буковинського фольклору, вкраплення обрядових пісень у тканину драматичного тексту, а також мовні особливості цих творів,

авторське переосмислення драматургічної напруги з карпатських легенд, увиразнення художньої канви драматургічного тексту народними традиціями.

Висновки до другого розділу

Драматургічна спадщина Василя Довгого представлена чималою кількістю творів, серед яких драматичний твір «Весняні пали», одноактні п'єси «Одного серпневого дня» (1976), «Високе сонце» (1978), «Нью-Йоркська Марія» (1980), «Випікання долі» (1981), «Кордон» (1985), «Фортуна» (1987), «Чарівний топірець» (1991), драма на два акти «Зачароване царство Мольфара» (1992), сценарії «Царівна» та «Битва» за мотивами творів Ольги Кобилянської та ін.

Драматургія Василя Довгого порушує теми життя повоєнного буковинського села, становлення, зростання творчої особистості, морально-етичні якості людей, духовність, формування шляхетних рис характеру, збереження природи, возвеличення її краси.

Високий художній рівень драматичних творів засвідчують майстерне використання автором буковинського фольклору, вкраплення обрядових пісень у тканину драматичного тексту, а також мовні особливості цих творів, авторське переосмислення драматургічної напруги з карпатських легенд, увиразнення художньої канви драматургічного тексту народними традиціями.

РОЗДІЛ III ПРОЗОВА СПАДЩИНА ВАСИЛЯ ДОВГОГО

Василь Довгий проявив себе не лише як драматург, а й як талановитий прозаїк. Літературна творчість письменника увінчалася романом «Розсекречений об'єкт» (2007), в якому виведено образи учених-фізиків, які ведуть наполегливі пошуки в галузі термоелектрики.

У передмові до роману «Розсекречений об'єкт» (Чернівці, 2007) Михайло Ткач відверто зізнався: «Вдячність мого серця всім, хто взяв у руки цю незвичайну книгу. Я прочитав її з великою зацікавленістю й усім єством проникся її животворною енергією. На душі стало по-особливому затишно. Згадалося моє дитинство, юнацькі роки й далі, далі... все життя [...] Перегортаєш сторінки, а в пам'яті зринають події, тобою пережиті. Почніть читати й збагнете: я кажу істину» [45, с. 3].

Прототипом головного героя роману є талановитий буковинський учений Лук'ян Іванович Анатичук, академік Національної академії наук України, наукову діяльність якого протягом тривалого часу було засекречено, оскільки він виконував завдання військово-промислового комплексу Радянського Союзу та розробок космосу. Василь Довгий у цьому творі відтворює непересічний шлях науковця до визнання і створення єдиної в Україні термоелектричної школи, яка згодом кардинально вплинула на розвиток науки не тільки у нашій державі, а й навіть у цілому світі.

І лише після здобуття Україною незалежності Лук'ян Іванович Анатичук розсекретив свою діяльність. Символічним є той факт, що Інститут термоелектрики в Чернівцях було створено саме після розпаду радянської імперії, а у 1994 році було засновано Міжнародну термоелектричну академію, президентом якої було обрано професора Анатичука Лук'яна Івановича. Мета вченого – прилучити Україну до провідних термоелектричних держав – була досягнута: Україна вийшла на світовий рівень, а рідне місто Чернівці стало столицею термоелектрики, сюди скеровують свої погляди вчені з різних куточків світу. Учений щиро радий з

того, що наука може «дихати на повні груди», дослідники можуть успішно зреалізувати власні проекти. Проте суспільно-політична й економічна нестабільність перших років незалежності нашої держави спричинила обставини, за яких чимало вчених, шукаючи належного повноцінного визнання свого таланту і кращих умов реалізації наукових планів, полишили Україну та переїхали у закордонні наукові установи й організації. Лук'яну Івановичу також пропонували вигідні матеріальні умови з можливістю працювати за кордоном, проте вчений, залишившись відданим справі, залишився вірним й Україні та її народові.

У романі «Розсекречений об'єкт» відтворена, за словами автора передмови, «універсальна одіссея Анатичука» – головного героя твору, – яка є своєрідним відбитком життєвого шляху багатьох юнаків того часу, які, маючи орієнтиром високі моральні принципи та загальнолюдські цінності, не ставлячи за мету матеріальні статки, впевнено йшли до реалізації поставленої мети, долаючи на життєвій дорозі різні перешкоди та здобуваючи безцінний досвід. Головний герой роману, звичайний сільський хлопець, з великою завзятістю і наполегливістю прокладає шлях у майбутнє, своє життєве кредо – «Життя – велика мета!» – школяр несе у серці, ділиться ним з оточенням, навіть пише його на стовпах. І, уже будучи студентом, юнак не зраджує своєму гаслу-орієнтиру.

Лук'ян Анатичук, як і більшість юнаків, прагне знайти свого Вчителя, і у цьому студентові поталанило – долею була подарована зустріч з геніальним фізиком Абрамом Федоровичем Йоффе, завдяки впливу якого студент вибрав справу всього свого життя – малодосліджену галузь науки термоелектрику.

Описуючи життя головного героя, Василь Довгий відтворює процес становлення особистості, утверджуючи думку, що справжніх висот людина може досягти лише за умови наполегливої, відчайдушної праці, за умови відданості своїй меті та ідеї. Письменник ще раз доводить істинність судження про те, що геніями не народжуються, ними стають у процесі непростой трансформації на дорозі життя, усвідомлення свого покликання на

землі.

Способом відтворення, опису життєвих ситуацій Василь Довгий закликає молодь до віднайдення власного покликання, місця у житті, до самотворення і самовдосконалення.

У процесі сприйняття художнього опису читач поринає у філософські роздуми головного героя, та й самого автора роману, про знаковість подій у житті, про перехресність долі, про сенс буття, про морально-етичні цінності та орієнтири. На прикладі головного героя, який, будучи наполегливим, самовідданим, вимогливим, ішов до мети своєю, лише йому відомою дорогою, авторові вдається підштовхнути читача до роздумів-паралелей власної долі.

Перипетії героїв роману представлені Василем Довгим у контексті аналізу світових подій. Сюжет роману розгортається в багатьох площинах, об'єднаних епохальною темою: пошуки й використання нових джерел енергії. Події роману відбуваються впродовж століття в Ромнах, Ленінграді, Мюнхені, Чернівцях, Львові, Москві. Чернівецький учений шукає наукові контакти у різних країнах: Англії, США, Франції, Китаї, Японії, Італії, Ізраїлі, Об'єднаних Арабських Еміратах, а також у драматичних життєвих колізіях зустрічається з колишніми радянськими очільниками – Сталіним, Хрущовим, Брежнєвим та іншими. Така презентація подана настільки швидко й динамічно, що спонукає читача до хвилювань та переживань щодо описуваних у романі художніх ситуацій – переживати разом з героєм злети і падіння, любов і ненависть, перемоги та поразки – усе представлено у цілісному художньому обрамленні, що легко й з цікавістю сприймається читачем.

Утвердження високоморальних людських цінностей продовжено й у темі родинних стосунків: головний герой повсякчас орієнтується на настанови батьків, на їхню життєву мудрість, постійно радиться з ними і з повагою приймає конструктивні батьківські поради. Батьківська опіка, підтримка, їхня любов – важливий складник у система засобів реалізації

найвищої життєвої мети.

За словами Михайла Ткача, «Роман «Розсекречений об'єкт» – твір, що спонукає до глибокого осмислення людини на землі» [45, с. 4].

До свого 75-річчя Василь Довгий підготував книгу прози і драматургії під назвою «Береги», яка вийшла наприкінці 2017 року. Планувалася її презентація в Україні та Румунії. Але задуму не судилося здійснитися – 25 червня 2018 р. після важкої хвороби письменник відійшов у вічність.

Остання прижиттєва книга Василя Довгого має символічну назву. Береги – це не межі, а два світи журналістської і літературної творчості митця, які живить повновода ріка, несучи у вічність те найважливіше, що підтримує людське життя, дарує кожному надію на порятунок у вирі буттєвих проблем і щоденних побутових клопотів, виокремлює з-поміж них те інше, що націлює на прекрасне і гуманне.

Доля Василя Довгого склалася так, що він особисто впливав на становлення багатьох талантів, відкривав їм дорогу до членства у творчих спілках. У першому розділі «Берегів» він колоритно розповів про щасливу випадковість, завдяки якій він, студент-історик, став працівником телебачення, про свої взаємини із Народною артисткою СРСР, України і Молдови, Героєм України Софією Ротару. До книжки увійшли спогади про зустрічі із письменником Михайлом Івасюком, майстром поетичного слова Віталієм Колодієм, відомим літературознавцем Василем Лесиним, спілкування із Костянтином Поповичем та створення за його романом «Бентежний світанок» шестисерійного відеофільму. Автор не оминув увагою свою багаторічну дружбу із Михайлом Ткачем, Василем Мельником, Володимиром Доцюком. «Дорога до воздвиження Чесного Хреста» – так називається оповідання про важкий і довготривалий шлях сценарію «Царівни» від письменницького стола до втілення його в життя. Тема репресій знайшла відображення в новелі «Казахська Димка», а розповіді про алопецію 1988 року і перший всеукраїнський фестиваль «Червона Рута» 1989 року стали своєрідними документальними свідченнями.

Василь Довгий, як було зазначено у попередньому розділі починав свою творчість з драматичних творів і був залюблений у драматургію, а тому логічно, що другий розділ книжки представляє п'єси. А третій і четвертий розділи «Берегів» подають матеріали і світлини, які створюють відповідне враження про творчість Василя Довгого.

Збірку «Береги» відкриває оповідання **«Бита дорога випадає покликаним»**. Це автобіографічний твір, як й інші твори першого розділу «Дністер – ріка глибока» збірки «Береги».

Автор ділиться з читачем спогадами про безтурботні студентські часи періоду 1963 року, часи, що закарбувалися у пам'яті на все життя, часи, коли ніщо не гнітило тогочасну молодь: «ні відсутність харчів, ні грошей» [52, с. 9], а коли студенти у гуртожитку лягали ввечері спати, то в їхній свідомості «ще довго дзвеніла днина, не згасало сонце, не хмарилося небо – аж поки не оповивав чарівний сон» [52, с. 9].

У творі розповідається про перші кроки автора на нелегкому, проте такому безмежно цікавому, потрібному й корисному людям шляху становлення на ниві телевізійного мистецтва, про перший досвід юного студента-третьокурсника історичного факультету Чернівецького університету у магичній царині телемистецтва.

Оповідання «Бита дорога випадає покликаним» – це щирі спогади про студентські часи, в яких відчуваємо глибоку вдячність і повагу автора до викладачів, очільників і працівників історичного факультету, вдячність однокурсникам за підтримку й щиру радість за успіхи юнака.

Василь Довгий майстерно відтворює не лише події чи нестандартні, непередбачувані ситуації, а й відчуття, які охоплювали юнака на порозі його професійного становлення. Так, у фрагменті, де описано радість, окриленість після першого вдало проведеного прямого ефіру, автор говорить про біль, що спричинило не по розміру чуже взуття, проте цей біль не міг перемогти душевного стану хлопця: «Позичені туфлі тиснули так, що сльози крапали від болю в ногах. Але йшов щасливий, бо мало кому випадає така вдача, мене

бачила Буковина, і не лише. Телевізійні передачі Чернівецького телебачення покривали частину районів Івано-Франківської, Тернопільської, Хмельницької та Вінницької областей» [52, с. 18].

В автобіографічному оповіданні автор з почуттям великої любові й шани згадує свого батька. Ці спогади були нав'язані зображенням комбайнерів на плакаті у коридорі історичного факультету. Юний студент-третьокурник з щемом пригадав самовіддану, відчайдушну працю батька, завідувача колгоспного току, який у жнива днював і ночував на роботі, оскільки змушений був приймати до колгоспних амбарів зібраний урожай. Умови роботи, пил шкодили чоловікові, який мав проблеми з серцем. Проте на прохання рідних залишити цю роботу батько відповідав: «Знаєте, як fajно на душі, коли бачиш нову пшеницю! Вона ж напилася соків із землі і, розумієш, що то буде запашний хліб для людей, які так цього потребують. То дар Божий і його треба шанувати» [52, с. 10]. Очевидно, приклад батька сформував у Василя Довгого такі шляхетні риси вдачі, як любов до праці, відданість справі, яку робиш.

Назва оповідання – глибоко символічна, значуща, ведуча для Василя Довгого: від мудрої провидиці, уже будучи досвідченим майстром своєї справи, автор почув напутні слова-пораду: «Бог Вас наділив тим, що не дав на цілий мільйон. Письменники – це береги. І кожен трудиться до того берега з надією бути щасливим. Ви – ангел. Та й усі ми ангели на цій Землі. Бог відкликає нас, коли забажає, а той, кого залишає, має жити. Але треба пам'ятати, що **бита дорога випадає лише покликаним Богом!**» [виділення наше. – О. Г.] [52, с. 19].

Про знайомство, співпрацю й творчі контакти з відомою українською співачкою Софією Ротару, яка прославила Буковину чи не на весь світ, йдеться в оповіданні «**Як сходила зірка Софії**».

Перші враження від зустрічі зі співачкою описані колоритно й яскраво: «Тембр голосу, чарівність дівчини вражали своєю оригінальністю. Мене переповнювали патріотичні почуття, була можливість представляти

Буковину на Всесвітньому фестивалі молоді і студентів» [72, с. 21]. Такої ж тональності є опис Софії Ротару на прослуховуванні у Львові перед поїздкою на фестиваль: «І зал наповнився чарівним голосом. Тендітна Соня вразила широтою голосу, звуковою насиченістю, незвичайною мелодикою. Усі із задоволенням усміхнулися...» [72, с. 24 – 25]. Виступ у Софії подано через призму особистих переживань співачки, що була закохана у члена колективу, доброго приятеля, порадника Анатолія Євдокименка: «У Софії Соня мала колосальний успіх, чарувала зворушливими інтонаціями свого неповторного голосу. То співало кохання... Позираючи на свого коханого, Соня знаходила найбільш глибокі та щирі звукові інтонації» [72, с. 30].

Василь Довгий – майстер портретних описів, до прикладу, опис Юрія Гіни, директора Чернівецької музичної школи №1 дає реалістичне уявлення про одного з героїв оповідання: «Високий, стрункий, смуглявий чоловік, гарної статури і гострим, допитливим поглядом» [72, с. 27]. Проте не лише вдалим є зовнішні описи, досить промовистими й насиченими є характеристики героїв з точки зору їхньої вдачі. Так, керівника оркестру Буковинського ансамблю пісні і танцю Чернівецької обласної державної філармонії Іллю Міського письменник характеризує як «талановитого скрипаля» [72, с. 22], «мудрого і спокійного чоловіка» [72, с. 25], Юрія Гіну – як «талановитого і вимогливого» [72, с. 28].

В оповіданні відчутні нотки прикрощів за те, що після успіху співачки їхні з автором стосунки змінилися на холодні. Автор роздумує, шукає причину цьому: «Після фестивалю в Болгарії Соня суттєво змінила ставлення до мене. Чому вона швидко забула, як цілий день прочекала мене на сходах, як кинулася на шию з поцілунками, як я відстоював її перед журі у Львові, як перший запропонував їй поїздку на фестиваль. А головне. Це був кінець моєї кар'єри, припинилися розмови про мій перехід на роботу до Києва та про перспективного молодого працівника» [72, с. 32 – 33]. Проте, попри цю прикрість, Василь Довгий щиро зізнається: «...Я горджуся, що багато років тому не помилюся, рекомендуючи Софію Ротару на IX Всесвітній фестиваль

молоді і студентів. Правда, мало хто про це знає. Але хіба це так важливо?..» [72, с. 33].

Спогади про щирі, теплі взаємини, спілкування, незабутні зустрічі зі знайомим науковцем, фольклористом, літературним критиком Михайлом Григоровичем Івасюком описані в оповіданні «**Моє серце в грудях сина**». Василь Довгий відзначає, що з приємністю чекав тих зустрічей і відвертих розмов, а надто розмов про сина Михайла Григоровича, славетного творця «Червоної рути», Володимира. Автор неодноразово розповідав згорьованому після втрати сина батькові про виступ Володимира Івасюка в Новоселицькому районному Будинку культури.

У тих розповідях знову і знову відкривається талант Василя Довгого, майстра портретних описів, які гармонійно переходять до відтворення події з акцентом на емоційне сприйняття читачем чи слухачем. Описи, багаті на епітети, порівняння – неповторні, авторські: «На сцену вийшов із скрипкою в руках, молодий, стрункий і дуже гарний хлопець. Він приклав скрипку до плеча і в зал, ніби ластівка до неба, злетіла чарівна музика... Зал завмер, я ніколи не думав, що скрипічна музика може викликати у молодих людей, які не звикли до класики, таке захоплення. Але це було так. Ніхто не поворухнувся, усі були зачаровані виступом Володі» [63, с. 36].

І коли люблячий батько, що «серце віддав сину», розпитував подробиці того дня, намагався хоча б у такий спосіб ще раз повернутися пам'яттю у безтурботні часи, коли син був поряд і тішив своєю творчістю, своїми успіхами, своєю присутністю. Василь Довгий продовжував розповідь, пригадуючи найтонші, найдрібніші деталі, обрамлюючи їх у найщиріші описи: «Володя відкрив футляр, взяв скрипку – і знову білим голубом піднялася музика. Це було незвичайно...» [63, с. 37].

Одкровення згорьованого батька не залишали байдужим Василя Довгого, який також важко переживав цю трагічну подію: «Важко слухати Михайла Григоровича. Його біль був таким важким, що ми обидва не раз дивилися один на одного очима, повними сліз» [63, с. 38]. Василь

Манолійович всіляко підтримував Михайла Григоровича не лише словами, а й ділом: так, він радо підтримує ініціативу Михайла Григоровича виступити на телебаченні, змінює сценарій телевізійної програми. Проте Михайло Григорович в останній момент відмовився від цієї задумки, очевидно, розуміючи негативні наслідки для кар'єри друга.

Згадки про товариша ностальгійні, теплі, щирі і щемні. Вочевидь, автор добре розумів, що таке справжня дружба й підтримка і вмів цінувати їх.

Документальна оповідь **«Він не прагнув слави»** присвячена товаришеві й соратникові на ниві літератури Віталієві Колодію. Починається розповідь-спомин з тяжких слів: «Земля впала на труну. Її грудки відчув кожен, хто прийшов провести його у вічність. На очах – сльози. Говорили багато, їх ніхто не запрошував до слова, просто хотілося сказати, бо ми, кожен, були частинкою його ества, думок, життя» [57, с. 43 – 44].

Василь Довгий згадує першу зустріч, яка відбулася в його рідному селі Онуті на Заставнівщині. Віталій Колодій, будучи студентом філологічного факультету Чернівецького університету, влітку приїхав до села, в якому був «на вакаціях» у батьків Василь Довгий, який закінчив перший курс історичного факультету. Віталій Колодій, майбутній поет, прозаїк, драматург, публіцист і перекладач, знайшов автора, коли той був разом з односельчанами на клаці – спільній товариській допомозі одному з жителів села у будівництві будинку.

В оповіданні подано опис виробничого процесу закладання фундаменту, в якому відчувається не поверхнева обізнаність автора, а досвід у такій справі. А також дуже детально роз'яснено, що таке клака, з якою метою її організують, хто бере участь у цьому дійстві.

Перша зустріч і спілкування, яке тривало між юнаками мало не всю ніч, стала початком міцних дружніх стосунків, які переросли у серйозні, щирі взаємини, перевірені часом. І це підтверджено різними життєвими ситуаціями, описаними у творі, в яких товариші неодноразово підтримували й виручали один одного. Василь Довгий характеризує товариша як

серйозного, категоричного і незрадливого у своїх поглядах, надійного й виконавчого.

Автор з жалем констатує той факт, що В. Колодій, будучи лауреатом літературних премій імені Сидора Воробкевича і Дмитра Загула, міжнародних премій імені Міхая Емінеску (Румунія), Спілки письменників Румунії, Спілки письменників Молдови, так і не був удостоєний високої нагороди від рідної України.

«Проліски проростають із серця» – таку романтичну назву має оповідання-спогад про спілкування з одним із ректорів Чернівецького університету Василем Максимовичем Лесиним. Це не стільки спогади про спілкування, якого було не так багато, скільки вдячні роздуми про значущість і вагу у житті автора цього «негустого» спілкування.

Зустрічей цих було не так багато. Перше спілкування відбулося, коли авторові потрібно було схвальної резолюції на заяві про прохання не відвідувати заняття впродовж десяти днів. Причина полягала в тому, що батько студента попросив поїхати з ним до Прибалтики, де проходив чотирирічну строкову службу брат Василя. Василь Максимович не просто прийняв студента, а й вислухав і висловив свої міркування про те, що «дорослі повинні завжди бути поряд з дітьми» [66, с. 53].

Другий момент, що пов'язував Василя Довгого з Василем Лесиним, стосувався початку письменницької діяльності автора. Будучи студентом, у 1963 році, Василь Довгий був членом літературної студії «Пролісок» і подав до друку до газети «Радянський студент» першу картину першої своєї п'єси «Весняні пали». Керівництво газети вагалось, чи друкувати цю п'єсу. Тоді члени літературної студії звернулися з проханням підтримати талановитого початківця до Василя Максимовича Лесина. Так вийшов у світ перший драматичний твір письменника.

Василь Довгий з вдячністю констатує: «Лише через десятиліття збагнув, яку величезну роль відіграв у моєму житті Василь Максимович Лесин. Практично я почав писати ще в школі. Однак належної підтримки не

отримував. А надрукована в «Радянському студентові» п'єса – це був той імпульс, завдяки якому моя творчість, як-то кажуть, набрала обертів».

Про історію постановки і трансляції молдавським телебаченням шестисерійного драматургічного спектаклю «Бентежний світанок» йдеться у нарисі «**Бентежний світанок**» **Костянтина Поповича**. Це була постановка у 1984 році Василя Довгого за мотивами роману Костянтина Федоровича Поповича, завідувача відділу літературних зв'язків Інституту мови і літератури Академії наук Молдавії, члена Спілок журналістів та письменників Молдавії, автора більше 500 наукових статей і монографій, кандидатської дисертації «Життя і творчість М. Емінеску», який походив з буковинського села Романківці.

З великим пошануванням в оповіданні «Бентежний світанок» Костянтина Поповича» представлено заступника голови Держтелерадіо Молдавії Івана Віколовича Бусуйка, який всіляко сприяв виходу телесеріалу.

Василь Манолійович пишався своїм земляком Костянтином Поповичем, щиро шкодуючи, що через відстань і зайнятість, а можливо, за словами автора, через різницю у віці, у них не склалося близьких приятельських стосунків. Автор зазначає: «... Він був для мене, як сонце для землі, я відчував його могутню силу письменника, творця, людини з надзвичайною енергетикою» [50, с. 64].

Яскравим та емоційним є оповідання спогад «**Він ніколи не покидав Буковини**» про видатного української поета, кінодраматурга, критика, Лауреата Державної премії УРСР ім. Т. Шевченка (нині Національної премії ім. Т. Шевченка), автора текстів славних пісень «Марічка», «Якщо любиш – кохай», «Ясени», «На щастя, на долю» та ін. Михайла Миколайовича Ткача, який походив з села Лукачани, що на Кельменеччині. Заслугою Михайла Ткача є та, що він у жовтні 1958 року створив Чернівецьку обласну організацію Спілки письменників України.

Автор відзначає глибоку духовність та високі морально-етичні якості поета: «... Михайло Ткач був просто письменником, йому не властиве було

почуття нахапання капіталу, будівництво бездуховних приміщень з колонами та інкрустованими порталами. Ткач завжди в полоні високого духовного злету. Він ніколи не покидав Буковини...» [58, с. 62].

Високі моральні якості, гарне виховання, що полягало у шануванні сімейних цінностей, виявлялося й у ставленні Михайла Ткача до батьків: «Треба було бачити, з якою великою любов'ю ставився він до матері і батька. Це могло стати прикладом для мільйонів сімей, які через побутові дрібниці знищують фамільні традиції, набуті роками» [58, с. 64].

У творі відзначено неоціненні заслуги Михайла Ткача у справі розвитку української громади за кордоном. Так, завдячуючи його зусиллям, було встановлено погруддя Ольги Кобилянської у місті Гура-Гуморулуй в Румунії, де народилася письменниця, відновлено пам'ятник Тарасу Шевченку в Бухаресті, увічнено пам'ять українського письменника Сильвестра Яричевського.

Пам'яті Володимира Федоровича Доцюка, голови Чернівецького міськвиконкому присвячено спогад **«Навічно з Чернівцями»**. Василь Довгий пише: «... В моїй пам'яті він залишив найкращі спогади як людина сонячна, світла, з неперевершеною енергетикою добра» [64, с. 86]. «Володимир Федорович Доцюк був людиною щедрою і вдячною. Тепер, коли змайнуло більш як тридцять років, майже ніхто із працівників Чернівецького телебачення не знає, що якраз він має пряме відношення до нарощуваності виробничих приміщень обласного телебачення» [64, с. 90].

Володимир Доцюк був першим гостем прямого ефіру телепередачі «Відповідаємо на ваші запитання», яка стала надзвичайно популярною й улюбленою серед буковинців.

Василь Довгий цінував підтримку й сприяння, доброзичливе ставлення до нього як до працівника Чернівецької телерадіокомпанії: «Важко дати оцінку зробленому, Володимир Федорович вчинив як державна людина. Можу переконливо стверджувати, що для нього жодний життєвий випадок не був дріб'язковим, тому і шанують його ім'я, тому і залишиться він навічно в

пам'яті чернівчан, навічно з Чернівцями» [64, с. 92].

Сюжет оповідання «**Казахська Димка**» побудований на розповіді Вероніки Тодорівни Магас, уродженки села Димки на Глибоччині, де проживала свого часу Ольга Кобилянська. Це не проста, проте правдива розповідь про перші роки приходу радянської влади на Буковину, про переселення, депортацію багатодітної сім'ї у степи Казахстану.

Важкі спогади жінки про несправедливість, покарання безневинних, жорстокість нової влади – глибоко емоційні.

Розповідь жінки сягає 1940 року, коли, вона, будучи безтурботною восьмирічною дівчинкою з багатодітної сім'ї (одинадцятьоро дітей), почула про прихід нової влади, якій тішилася разом з багатьма мешканцями рідного села. Проте радість ця була недовгою. Уже через місяць поповзли чутки про депортацію, про яку ніхто з селян нічого не знав, про те, що з навколишніх сіл зникають цілі родини, про арешти.

Не оминуло горе й багатодітну родину Магасів – одного серпневого ранку прийшли й за ними. Мати дітей тоді була у лікарні, дітей разом з батьком та старою бабусею жорстоко виселили з домівки, забрали харчі, які діти ховали у кишнях і під конвоєм відправили на залізничну станцію, на якій їх тримали добу в товарних вагонах, у яких не було нічого, крім соломи. Мати, дізнавшись про все, втекла з лікарні, проте її також солдати привезли на станцію.

Жахлива «мандрівка» з нелюдськими умовами довжиною сотні кілометрів закінчилась через півтора місяці на «шостій фермі» Сарайського району в Казахстані, у тісній землянці, де проживало 18 чоловік – таких же переселенців.

Описано у творі справжній фізичний бій з орлами, який відбувся, коли дівчинка – героїня твору – шукала їжу для родини. Вона застрілила на скелі орлине гніздо, залізла на вершину і забрала у мішок трьох великих орлят. Орли, застріливши крадіжку, напали на дівчинку, проте вона змогла відбитися від них, поранивши одного. Між орлами відбувся справжній бій:

«Птиці з силою вдарялися один в одного і, все більше шаленіючи, з криком вдарялися дзьобами. Врешті-решт, один із них, не витримавши бійки, викотився з гнізда, впав у воду і втопився» [61, с. 98].

Страхіття й жахіття перебування в Казахстані залишилися у пам'яті на все життя: смерть батька від голоду, страшні довгі зимові ночі з сорокаградусними морозами, полювання на сусликів, страви з старої шкіри тварин, аби хоч якось врятуватись від голодної смерті...

Ситуація трішки змінилася з початком Великої Вітчизняної війни, тоді нагляд над виселенцями дещо послабився. Проте не стало легше: харчів не вистачало, була постійна небезпека від змії та вовків.

Поступово мати з дітьми вживалася у нерідні для них умови, її почали запрошувати приймати пологи у казахських жінок, її ім'я стало відомим серед місцевого населення. Мати казала: «Шукайте людей із Димки» [61, с. 100]. Ті хто шукали допомогу і знаходили, розпитували про Димку, і скоро всі звикли до того, що поселення називається не «шоста ферма», а Димка.

І аж у 1948 році сім'ї Магасів вдалося повернутися у рідну Димку.

Жахлива, важка, проте правдива історія нашого краю. Василь Довгий вважав за потрібне донести краянам частинку цієї історії, аби знали і пам'ятали ціну незалежності.

Оповідання **«Світло не можна закопати»** має своєрідне мотто – слова автора: «Те, що хочу розповісти, сам особисто бачив на власні очі, чув своїми вухами, сприймав своїм серцем. І, доведений побаченим і почутим до сліз, пережив такий стресовий стан, що й пояснити не можу» [68, с. 111].

Оповідання засвідчує глибоку віру автора, його релігійність та високу моральну планку. А саме, описано діяння, служіння прихожанам священника села Гарматного Верховинського району Івано-Франківської області Семена Перва. На подвір'ї його церкви завжди багато людей, які з'їжджаються не лише з Прикарпаття, а й з усієї України, аби побути на богослужіннях, помолитися разом з отцем, отримати його благословення та поради. Отець

Семен завжди відкритий для людей, дає конструктивні поради й настанови. Його служби відзначаються щирими молитвами: «Отче наш! – звертаємося ми до Бога, чому так?» Бо ми діти Його. І я, і ви, і всі, хто прийшов сьогодні до храму. У горі і радості Він з нами. Ми самі творимо себе. Головний недолік кожної людини у цьому процесі – це страх і сумнів. І ще... ми ніяк не можемо збагнути, що первинним є дух, душа, а тіло людини є вторинним. Воно дано людині, ніби звичайний шкіряний плащ. І тіло людини зазнає шкоди, хворіє від того, що хворіє душа. А душу не можна лікувати пігулками, її можна врятувати лише зверненням до Бога, молитвою до Господа, аби побороти страх, сумнів, який, як червоточина, руйнує тіло» [68, с. 114 – 115].

Автор описує зустрічі різних людей – від простих, звичайних, до чиновників, високопосадовців, – свідком яких йому довелося бути, описує ситуації зцілення тілесних і душевних ран, усвідомлення людьми сенсу існування, відшукання ними відповідей на одвічні питання буття.

Провідною істиною, на думку Василя Довгого, є слова отця Семена: «Бог – це світло, яке сяє нам впродовж усього земного життя, його не можна знищити, його не можна закопати. Моліться!» [68, с. 115].

У нарисі «**Яким я знав коронованого**» йдеться про творчий тандем Василя Довгого з драматургом, членом Чернівецької письменницької організації Василем Мельником. Зокрема, описано ідею написання спільного кіносценарію «Пором», в основі якого реальна історія, що сталася у селі Онут і до якої був причетний В. Довгий. У селі діяв приватний пором, що значно скорочував шлях, переправляючи людей, автівки з одного берега Дністра на інший. Одного разу працівник порому «втопив» його разом з вантажівкою дров, яку мешканці одного з буковинських сіл мали намір продати галичанам. До приїзду міліції власники вантажівки вчинили самосуд над працівником порому – побили його, забрали ключі від його автівки як компенсацію за втоплену вантажівку. Постраждалий перевізник звернувся до Василя Манолійовича за порадою і допомогою. Саме ця історія лягла в

основу майбутнього спільного кіносценарію.

Назва нарису не випадкова, адже Василь Мельник чи не щороку брав участь у літературному конкурсі «Коронація слова» і п'ять разів був премійований конкурсною комісією. Звідси й найменування – коронований.

Розпочинається кіносценарій **«Пором»** ліричним вступом-описом неповторних красот, «одного з семи чудес світу», за словами авторів, Дністровського каньйону. Опис пересипаний засобами художнього зображення – добірними емоційно-оцінними конструкціями, епітетами, порівняннями: «З висоти пташиного лету чарує зір праліс, що крутосхилом опускається до самісінької води, далі чудернацьких форм скелі, гроти і печери, костели, золоті бані церков, монастирі з келіями, котрі майстерно впорядкувала сама природа.

Стоять на сторожі Дністровських круч замки – свідки історичних діянь. Біліють на пагорбах чепурні села, внизу привільно розляглись левади, на яких в полуденній днині виблискують боками смугасті кавуни та золотисто-оранжеві гарбузи, рівними рядами тягнуться виноградники...

Тече красень-Дністер тихо, широко, величаво, виспівуючи нескінченну пісню, пісню душі українського народу» [65, с. 125].

На тлі цієї розкоші природи з'являється «головний герой» кіносценарію: «З берега на протилежний, наче натруджений кінь, чалапає пором, звичайний плавучий міст» [65, с. 125]. Пором автор зображає як живу істоту – стомленого, зробленого працівника, який щоденною важкою працею стає у пригоді людям: «Корито – є корито... Правда, без нього нашим сільчанам кепсько доводиться...» [65, с. 130]; «Пором, як підтоптаний кінь, наближався до причалу» [65, с. 135].

Кінодія відбувається з опису прибуття на вокзал білявки Софії з міста Біла Церква, що везе скручений килим, прудкий таксист пропонує їй допомогу – підвезти у село Нагірянку, куди дівчина їде на весілля до подруги. Таксист везе дівчину до порома, яким вона ніколи не їздила. Тут вона зустрічає різних людей, жителів довколишніх сіл, знайомиться з

деякими.

Автори кіносценарію вводять у текст елементи буковинського фольклору – фрагменти буковинських шлюбних пісень «Зелений барвінку, стелися, стелися...», «Хай дні ваші будуть веселі, щасливі...», «Ой стелися, доріжко, стелися, стелися...», а також описи релігійного весільного обряду вінчання.

На весіллі Софія знайомиться з тутешнім парубком Іваном, який, дізнавшись, що дівчина ніколи не їздила на поромі, пропонує їй романтичну вечірню прогулянку під зоряним небом.

Під час прогулянки до Івана пристали з пропозицією водії вантажівки з дровами, аби він перевіз їх на інший берег. Попри незгоду Івана, вони все-таки вмовили його це зробити. Проте під час перевезення вантажівка почала хилитись, пором почав тонути. Іванові ледь вдалося врятувати Софію, яку Іван приводить до себе додому.

А в цей час весілля у повному розпалі.

А вранці молодята вінчалися, після обряду вінчання гостей було запрошено на святкову трапезу, і саме у цей час на подвір'я забігли хлопчачки, які сповістили голові сільської ради Катерині Максимівні про пригоду, що сталася вночі.

Автори вводять у канву кінооповіді старовинну буковинську легенду про турецького завойовника і дівчину Зоряну, яка стала квіткою, цю дивовижну легенду розповідає Іван Софії під час їхньої прогулянки Дністровським каньйоном. А також в уста кіноперсонажа автори вклали народний переказ про скелю з дивною назвою – Кам'яна Жаба.

Під час прогулянки стається прикрість: почалася гроза, у Софії задзвонив мобільний телефон, у момент, коли вона хотіла відповісти, в неї влучила блискавка. Іван, як може, рятує кохану дівчину – робить їй штучне дихання, приводячи цим її до тями, разом з дідом Ониськом дістаються ближче до людей, аби отримати необхідну допомогу. У лікарні дівчина швидко одужує.

Майстерно вписані у тканину твору картини природи є органічними і суголосними душевному стану героїв. Так, відтворення весільної мандрівки Петра й Наталі до Карпат супроводжується колоритним пейзажним описом: «У Карпатах догоряє серпень. Близька осінь торкнулась своїми фарбами кущів глоду, шипшини, вільхи. В позолоті стоять молоді осики» [65, с. 184].

Закінчується кіносценарій також неперевершеним авторським пейзажним описом, пересипаним метафорами, що перегукується з першими вступними рядками твору: «Стоять на сторожі Дністрових круч замки – свідки історичних діянь. Біліють на пагорбах чепурні села, внизу – привільно розляглись левади, на яких в полуденній днині виблискують боками смугасті кавуни та золотисто-оранжеві гарбузи, рівними рядами тягнуться виноградники...» [65, с. 190].

Оповідь **«Весняний вітер серед осені»** присвячена Першому республіканському фестивалю української сучасної пісні та популярної музики «Червона рута» (це перша офіційна назва фестивалю), що відбувся в Чернівцях 19 вересня 1989 року, якому передував фестиваль 26 червня 1988 року з такою ж назвою у містечку Кіцмані, де народився Володимир Івасюк.

Василь Довгий пригадує, що на фестиваль прибуло 556 учасників, які здобули перемогу на відбіркових конкурсах, серед них 78 ансамблів та солістів-виконавців поп-музики, 30 рок-груп, 50 самобутніх та оригінальних виконавців авторської пісні, гості з Прибалтики, Ленінградська асоціація українців, артисти з різних країн – Канади, США, Аргентини, Австралії, Польщі, тоді ще Чехословаччини. Очолював конкурсне журі Мирослав Скорик.

Це була незабутня, знаменна подія не лише для Буковини, України, а й для всього світу. Особливо яскравим і таким, що запам'яталося надовго, було закриття фестивалю на стадіоні «Буковина», де учасники виявили свідому українську національну позицію, а володар гран-прі Василь Жданкін звернувся до охоронців зі сміливим закликком: «Хлопці, кому ви служите! Скиньте ту огидну форму, будьте людьми!» [55, с. 219].

Василь Довгий стверджує, що то була незабутня сторінка в історії чернівецького телебачення, і не лише телебачення. «Пісня вирвалася на свободу. Пісня, появі якої на світ чимало сприяла наша студія, наше телебачення. Щасливий той, хто був тоді в епіцентрі тих подій, хто відчув справжній подих того весняного вітру серед осені» [55, с. 210].

Вражає мова документальних оповідань Василя Довгого – колоритна буковинська, багата на виражальні засоби, справжня, не штучна: «файно», «май ото світлини», «любимий», «клака», «тручай», «зимно», «вредний», «ото світло», «любуюємося», «крутить, як циган сонцем» та ін.

У збірці «Береги» представлено також серію фрагментів телепередачі «Відповідаємо на ваші запитання». Відомо, що ця передача була надзвичайно популярна серед мешканців Буковини, її чекали і цілими сім'ями з цікавістю уважно дивилися, здійснювали телефонні дзвінки у студію, аби поспілкуватися з ведучим та гостями ефірів.

Не одна з цих передач була присвячена темі невідомого захворювання у Чернівцях у 1988 році. У Чернівецькому обкомі партії було створено прес-групу, до якої увійшов секретар обкому партії М. І. Іваненко, завідувач адміністративними органами П. Г. Коваль, заступник голови облвиконкому І. М. Гнатишин, завідувачий сектором преси Ю. С. Гусар. У книзі Василь Довгий виражає обурення тим, що до прес-групи не був включений жоден журналіст, що до журналістів керівники області ставилися насторожено, все робилося так, щоб на телебачення, радіо, в газети не пробилася якась інформація. Коли у Чернівецьку область для з'ясування обставин, причин хвороби прибув високопосадовець, член Політбюро, заступник Голови Ради Міністрів України Є. В. Качаловський, то він на зустрічі в облвиконкомі звинуватив телебачення у підготовці матеріалів для програми «Час», назвав усіх журналістів, у тому числі й телевізійників, обманщиками, погрозився кожним з них зайнятися особисто. Тоді у Василя Довгого виникла ідея запросити урядовця на передачу «Відповідаємо на ваші запитання». Проте підготовка до передачі проходила у присутності майже всіх членів бюро

Чернівецького обкому партії та членів облвиконкому, відчувався тиск на тележурналістів і на ведучого, приховування справжнього стану справ, уникнення гострих запитань. А тому, замість, передачі прямого ефіру, була записана на телебачення програма «Актуальний коментар», яка через якийсь час вийшла в ефір.

У збірці «Береги» подано вербалізовану версію передачі під назвою «Чернівецький Чорнобиль». Вражає сміливість запитань ведучого, відчувається, що Василь Довгий не формально підійшов до чергового запису чергової програми, а намагався вести конструктивний діалог з високопосадовцями, розтлумачувати глядачам незрозумілі медичні та хімічні терміни, задавав чіткі, істотні запитання, що вимагали конкретних відповідей, пояснень, тлумачень. Ведучий з'ясовував, яких заходів вживає керівництво області, аби пришвидшити встановлення причин та виявлення вогнища захворювання. Коли гість намагався уникати прямих відповідей, Василь Довгий (на свій страх і ризик) ставив конкретні запитання, до прикладу: «Євгене Вікторовичу, і все ж таки, що сказати батькам?» [70, с. 198], «І все-таки, є декілька джерел викидів талію. Це відомо комісії?» [70, с. 199] тощо.

Високопосадовець Є. В. Качаловський з усіх сил намагався переконати ведучого і глядачів у тому, що немає необхідності хвилюватися, ситуація під контролем. Проте якраз його непереконливі відповіді на запитання телебачення, а також телеглядачів стали причиною масових мітингів, що пройшли в грудні 1988 року біля мерії Чернівців. Можливо, вперше за роки радянської влади на Буковині місто побачило такі масові виступи чернівчан та й не лише буковинців, а й тих, хто прибув до міста з навколишніх областей.

У той період, за згадками Василя Манолійовича, телебачення працювало, як ніколи напружено, прагнуло відповісти на всі запитання, які надходили від буковинців. Авторитет Чернівецького телебачення був на висоті: з чернівецькими журналістами консультувалися колеги з Києва,

Москви. До Чернівців навіть тоді прибула бригада з Центрального телебачення на чолі з відомим тоді журналістом Олександром Політковським з метою максимально використати досвід чернівецьких телевізійників, їхні студійні записи, кіноматеріали, сценарії. Однак, на жаль, грандіозна робота, виконана молодіжною редакцією та передачею «Погляд», не вийшла в ефір: Чернівецький обком партії та його перший секретар зробили все для того, щоб те, що відбувається у Чернівцях залишилось за залізною завісою.

Така самовіддана, відчайдушна праця Василя Довгого демонструє найшляхетніші його риси, високі морально-етичні орієнтири, відданість справі та ідеям.

У збірці «Береги» під назвою «Вахтанг Кікабідзе – це ціла епоха, або Той, хто чув команду...» подано також запис передачі з цим відомим актором, Народним артистом тодішньої Грузинської СРСР, гастролі якого відбулися на Буковині 1990 році.

Василь Манолійович з великою повагою ставився до цієї непересічної особистості і запросив артиста на передачу. Журналіст захоплювався високою порядністю, скромністю і щирою громадянською позицією Вахтанга Кікабідзе, і після запису ефіру ще довго спілкувався з ним у студії. Навіть у прямому ефірі ведучий зізнався, що запросив актора не як співака чи артиста, а як публіциста, щоб той повідав глядачам не лише про музику, музичні жанри, а й про власну життєву й громадянську позицію.

У передачі велися відверті розмови про культуру, інтелект, кар'єру співака, популярність, славу, про суть пісень, що їх виконував співак на сцені, про роль талановитої людини у суспільстві, про сенс життя та людського щастя.

У ті моменти, коли ведучий розумів, що Вахтанг Кікабідзе глибоко переживає ті події, що відбувалися в Тбілісі, він м'яко переходив на інші теми, як-от: «Я пропоную переключилися з цієї важкої теми і поговорити про рок-музику...» [54, с. 81], висловлював щире захоплення: «На початку передачі говорив про те, що ви публіцист. Знаєте, Вахтанг, мені імponує

Ваша творчість» [54, с. 83], а також висловлював власну позицію: «Я би не був патріотом свого міста і Буковини, якби не запитав про враження від перебування у нас в гостях» [54, с. 84].

Численні передачі, що їх готував і проводив Василь Довгий підтверджують шляхетність, високу ерудицію журналіста, його експансивність, відкритість до спілкування, готовність самовдосконалюватися та спілкуватися з цікавими людьми, розширювати тематичне коло передач.

Висновки до третього розділу

У цьому розділі проаналізовано прозову творчість Василя Довгого.

У романі «Розсекречений об'єкт» письменником вимальовано образи учених-фізиків, які ведуть наполегливі пошуки в галузі термоелектрики. Письменник відтворює процес становлення особистості, утверджуючи думку, що справжніх висот людина може досягти лише за умови наполегливої, відчайдушної праці, за умови відданості своїй меті та ідеї.

До останньої прижиттєвої книжки Василя Довгого, яка має символічну назву «Береги», увійшли спогади про зустрічі із письменниками Михайлом Івасюком, Віталієм Колодієм, відомим літературознавцем Василем Лесиним, спілкування із Костянтином Поповичем та створення за його романом «Бентежний світанок» шестисерійного відеофільму. Автор не оминув увагою свою багаторічну дружбу із Михайлом Ткачем, Василем Мельником, Володимиром Доцюком та іншими митцями Буковини.

У прозових творах малих жанрів, що увійшли до книги «Береги» Василь Довгий щиро, подеколи ностальгійно ділиться з читачем спогадами про дитинство, згадує автобіографічні факти, з вдячністю пише про друзів, які вплинули на його професійне становлення як журналіста, на формування його як письменника.

Розділ IV.

ВИВЧЕННЯ ТВОРЧОСТІ ВАСИЛЯ ДОВГОГО У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Вивчення літератури рідного краю у закладах загальної середньої освіти є важливим для цілісного осмислення учнями розвитку літератури певного регіону в контексті літературного процесу України загалом. Уроки з літератури рідного органічно увійшли до системної літературної освіти школярів.

Предметом вивчення специфічної галузі науки літературного краєзнавства є осягнення фольклорної спадщини й літературних творів, а також художніх образів, що нав'язані традиціями, звичаями, побутом, історичними подіями, природою і самими людьми певного краю.

Багатогранність шкільного літературного краєзнавства зумовлює проведення уроків літератури рідного краю різних типів. Цим урокам притаманні певні особливості. Насамперед, їх планування передбачає врахування специфіки літератури як виду мистецтва. Як показує досвід вчителів, для вивчення й аналізу слід добирати літературний матеріал, що має високу художньо-естетичну вартість. Учителеві необхідно вдало використовувати міжпредметні зв'язки, як-от: поєднання вивчення літератури письменників конкретного регіону з використанням знань, здобутих учнями на уроках музичного й образотворчого мистецтва, історії, їхніх уявлень про архітектуру, релігію, філософію рідного краю. На таких уроках передбачено забезпечення формування естетичних смаків школярів, вироблення особистісного сприйняття й аналізу художньої літератури рідного краю задля самовираження, самоствердження учнів як читачів та особистостей, які у процесі читання усвідомлюють, що митці-земляки не лише втілюють у своїх творах власне сприйняття та осмислення розуміння реалій життя, а й втілюють власне бачення світу з існуванням у ньому добра і зла, краси й потворності, і саме цим допомагають школярам формувати своє

«Я» у цілісності з людством, нацією, рідним краєм та його природою, його жителями.

При доборі матеріалу до уроків літератури рідного краю варто керуватися міркуваннями, що свого часу висловив Іван Франко: «Кожен чільний письменник – чи він слов'янин, чи німець, чи француз, чи скандинавець, – є наче дерево, що своїм корінням впивається якомога глибше і міцніше в свій рідний, національний ґрунт, намагається ввіссати в себе і переварити в собі якнайбільше його живих соків, а своїм пнем і кроною поринає в інтернаціональній атмосфері ідейних інтересів, наукових, суспільних, естетичних і моральних змагань. Тільки той письменник може мати якесь значення, хто має і вміє цілій освіченій людськості сказати якесь своє слово в такій формі, яка б найбільше відповідала його національній вдачі» [48, с. 34].

Отже, метою уроків літератури рідного краю є досягнення школярами глибинної сутності спадщини літераторів їхнього краю, філософії духу їхніх земляків, реалій довколишньої дійсності, осмислення й поваги їхнього художнього набуtku, формування почуття гордості за творчих краян.

Учителеві варто усвідомлювати, що інтерес учнів до літератури і мистецтва рідного краю з'явиться за умови, якщо буде витриманий баланс між специфічними особливостями таких уроків та їх методологічних принципів, а саме:

- усвідомлення школярами літератури як художньої проєкції на духовне життя народу і оточення дитини;
- врахування психологічних і пізнавальних можливостей учнів та їхнього загального розвитку;
- врахування вікових особливостей учнів, що впливає на динаміку особистісного сприймання літератури;
- формування навичок свідомого читача, який сприймає літературу як мистецтво, розуміє художні цінності і відшліфовує власну культуру почуттів та відчуттів;

- відбір літературно-краєзнавчого матеріалу для вивчення, враховуючи принцип «від простого до складного»;
- обізнаність учителя в царині історії та літератури рідного краю, що зумовлює її об'єктивне потрактування у контексті культурно-мистецького розвитку загалом;
- різноманітність навчальних форм, технологій навчання, типів уроків, що має на меті посилення зацікавленості літературно-мистецькою спадщиною земляків;
- принцип наступності в розвитку зв'язного мовлення у зв'язку із вивченням літератури рідного краю та з теоретичними розділами навчальної програми;
- побудову моделі уроку, що передбачає контрольовані результати;
- особистісно зорієнтований підхід при формулюванні запитань і завдань.

Основні завдання уроків літератури рідного краю такі:

- поглиблення відомостей учнів про життя і творчість митців їхньої місцевості;
- формування інтересу до творчого доробку і спадщини митців їхнього краю;
- вироблення особистісного ставлення до творів митців рідного краю, при цьому формуючи навички висловлення власної думки про авторів виучуваних творів, про героїв, про художні образи творів;
- прищеплювання високих естетичних смаків, виховання почуття прекрасного та вміння отримувати естетичну насолоду від художніх творів;
- виявлення нахилів, смаків, здібностей учнів, сприяння їхньому розвитку, виховання юних митців-аматорів;
- поглиблення знань про історію рідного краю, про найвидатніших діячів культури й мистецтва рідного краю;

- розвиток логічного й образного мислення, культури мовлення й читання;
- вироблення вмінь щодо ведення діалогу і полілогу у парах, групах, побудови монологічного висловлювання, ведення дискусії з окремих проблемних питань виучуваного твору, уміння узагальнювати та систематизувати набуті знання і робити логічні, чіткі висновки;
- формування в учнів історичної пам'яті, природного почуття національної гордості та національної свідомості;
- виховання шани до народних традицій і релігії;
- прищеплення поваги до видатних людей рідного краю, пошанування їхнього внеску до розвитку культури рідного народу;
- вироблення вміння бачити та цінувати красу і самобутність рідного краю;
- розвиток навичок переказування, чіткості й логічності думок, роздумів при відповідях та висловлюванні своїх вражень від почутого, побаченого, прочитаного;
- формувати в дітей самостійне судження, вчити їх давати об'єктивну характеристику героям, художнім образам і явищам;
- розвивати комунікативно-мовленнєві вміння учнів на уроках літератури рідного краю за допомогою вивчення творів малої форми та практикування їх в усному чи писемному варіантах (різноманітні міні-твори в контексті конкретної жанрово-стильової манери письма, перекази-мініатюри з творчим завданням).

Підготовкою учителя і учнів до уроків літературного краєзнавства передбачено ознайомлення учнів зі списком літератури письменників рідного краю, які учні повинні прочитати влітку чи впродовж навчального року; планування навчально-пізнавального процесу, змістового наповнення уроків; чітке формулювання теми, мети і завдань уроку, виокремлення проблемних

питань за змістом виучуваного твору, підбір епіграфа, музичне чи мистецьке оформлення уроку.

Основні методи навчання та форми організації навчально-пізнавальної діяльності на уроках літератури рідного краю для учнів 5 – 8-х класів: розповідь учителя, бесіда за змістом виучуваного твору, бесіда з елементами диспуту, бесіда з елементами лекції, заочна подорож, екскурсія, інсценізація, конкурс знавців літератури рідного краю. Для учнів 9 – 11-х класів доцільними будуть такі методи: лекція, диспут, семінар за творчістю письменника, зустріч і розмова з письменником, конференція, заочна екскурсія чи подорож, круглий стіл.

На уроках літератури рідного краю вчитель може використовувати різноманітні прийоми роботи, які залежать від мети та завдань уроку, а також від особливостей і жанру виучуваного художнього твору. Це можуть бути повідомлення учнів, стислі або докладні творчі перекази, художня розповідь, виразне читання, інсценізація, прочитання уривків твору вголос, підготовка та обговорення відгуків, рецензій, анотацій, пошуково-дослідницька робота в місцевій бібліотеці, аналіз мови виучуваного твору, як-от виписування афоризмів чи образних висловлювань, інтерв'ю з автором чи з його друзями, колегами, родичами, складання базових словничків термінів, виставка учнівських ілюстрацій до твору, фрагменти відеофільмів.

Варто пам'ятати, що специфіка уроків літератури рідного краю вимагає розгляду матеріалу більшого обсягу, аніж на звичайних уроках.

На жаль, поки що не існує чітко розробленої типології уроків літератури рідного краю. Вважаємо, що такі уроки можуть бути репрезентовані різноманітними формами проведення. Це можуть бути як традиційні, так і нестандартні уроки.

Отже, пропоную розробку уроку літератури рідного краю *для учнів 6-го класу* за творчістю Василя Довгого. При розробці уроку ми взято до уваги усі вищевказані навчально-освітні компоненти, що структурують ефективно засвоєння учнями навчального матеріалу.

Тема: Висвітлення проблеми збереження природи у п'єсі Василя Довгого «Битва» (за мотивами новели Ольги Кобилянської).

Мета: Ознайомити учнів-шестикласників з життєвим і творчим шляхом буковинського митця Василя Довгого, представити його як драматурга, автора п'єси «Битва» за мотивами буковинської письменниці Ольги Кобилянської, прищепити любов до рідного краю, до його природи, виховання в учнів екологічної свідомості, розвинути творче мислення учнів, інтерес до творчості славних митців Буковини.

Цілі:

учні знатимуть: світогляд Василя Довгого та Ольги Кобилянської, їхній творчий доробок, способи опрацювання виучуваного матеріалу, способи встановлення міжпредметних зв'язків; що таке літературна інтерпретація та обробка художнього твору;

учні вмітимуть: збирати і систематизувати матеріали про письменників; планувати свою роботу під час підготовки доповідей; оформляти матеріали для доповіді; працювати спільно під час підготовки до уроків та на уроках під час сприймання нового матеріалу; проводити паралелі у діяльності визначних майстрів слова; здійснювати порівняльний аналіз творів.

Обладнання: портрети Василя Довгого та Ольги Кобилянської, виставка творів Василя Довгого і Ольги Кобилянської, фотовиставка – фотоматеріали із зображенням видатних особистостей, пов'язаних з творчістю митців, фото буковинських Карпат, фото лісів, технічні засоби навчання.

ХІД УРОКУ

I. Настановчо-мотиваційний етап

Вступне слово вчителя.

Проблема екології, збереження навколишнього середовища була неодноразово порушена у світовій літературі. Однією з перших, хто торкнувся цієї проблеми у своїй творчості, була наша славна крайна, Гірська Орлиця Ольга Кобилянська. Її новела «Битва» що була написана ще у 1895 році, присвячена саме цьому аспекту. Новела письменниці розпочинається словами: «Буковинські Карпати. Гора біля гори стоять разом в німій величі, одягнені в смерекові ліси.

Різно сформовані, вганяються під небеса, стоять так нерухомо тисячі літ, кепкують собі з кожної зміни, що перед їх очима відбувається, розкошують у власній красі, свідомі своєї довічної тривкості...»

Проте цей спокій порушує людина, яка йде на правічні ліси з сокирою в руках, аби вирубувати їх задля наживи, збагачення, задовольняючи власні меркантильні потреби. І розпочинається битва, важка, трагічна битва Природи з Людиною.

Новелу Ольги Кобилянської «Битва», що є своєрідним гімном природі, за словами буковинської науковиці Ярослави Мельничук, «тривожним набатом-закликом до усіх горян – берегти красу Карпат», обрав у драматичну форму наш славний земляк, письменник, журналіст Василь Довгий.

Ім'я Василя Довгого вписане у скарбницю славних імен буковинської землі, щедрої на таланти. Наша Буковина представила світу відомих діячів: Сидора Воробкевича, Юрія Федьковича, Осипа Маковея, Ольгу Кобилянську, Омеляна Поповича, Євгенію Ярошинську, Віру Китайгородську, Тамару Севернюк, Марію Матіос, Галину Тарасюк, Бориса Бунчука, Володимира Вознюка та багато інших.

Сьогодні ми познайомимось ще з одним відомим буковинським митцем, прозаїком, драматургом, відомим журналістом Василем Довгим, портрет якого ви бачите поряд з портретом його знаної крайнки Ольги Кобилянської.

II. Операційно-пізнавальний етап

На попередніх уроках ми уже знайомилися з творчістю різних письменників Кіцманщини, Вижниччини, а сьогодні поведемо бесіду з представником Заставнівщини, звідки походять відомі буковинські діячі Євгенія Ярошинська, Дмитро Макогон, Ірина Вільде, Володимир Михайловський та багато інших.

Василь Довгий народився в селі Онут, що має давню історію, його назва зафіксована у писемних пам'ятках ще у 1213 році. Будучи допитливим і активним учнем, він жваво цікавився історією, а тому після закінчення школи вступив на історичний факультет Чернівецького університету. Проте через деякий час закінчив ще й журналістику і віднайшов себе саме у сфері журналістської діяльності.

Василь Довгий був одним з найпопулярніших і найактивніших тележурналістів у Чернівецькій телерадіокомпанії. Мабуть, ваші, діти, бабусі та дідусі, а можливо, й батьки пам'ятають його передачі на актуальні злободенні теми. Адже Василь Довгий був першим телеведучим, який започаткував проведення поширених свого часу у сфері телетехнологій телемостів з іншими містами й державами, під час яких телеглядачі могли вільно спілкуватись між собою у телефонному режимі. Його передачі транслювали не лише в Україні, а й в Румунії, тодішніх Югославії й Чехословаччині та інших країнах.

Окрім активної журналістської діяльності, Василь Довгий зреалізував свій талант як літератор, а особливо він відомий як непересічний драматург.

До сьогоднішнього уроку вам було запропоновано підготувати повідомлення про творчість Василя Довгого. Тож прошу бажуючого відповідати.

Учень робить коротку ознайомлювальну доповідь-огляд творчості Василя Довгого.

Дякуємо за інформативно насичену доповідь, за огляд науково-критичних джерел, за аналіз літературного доробку письменника.

Сьогодні ми з вами зацентруємо увагу на драматичному творі Василя Довгого «Битва» за мотивами новели нашої славної землячки Ольги Кобилянської.

III. Корекційно-рефлексивний етап

Отож, перейдемо до аналізу драматичного твору Василя Довгого «Битва».

Вашим домашнім завданням було ознайомитися з новелою Ольги Кобилянської «Битва». Будь ласка, прошу охочих дати відповідь на запитання: які проблеми порушено у цій новелі?

Учень відповідає.

А які твори, присвячені проблемам екології, ви ще можете пригадати й назвати?

Учні відповідають.

Також ви повинні були прочитати п'єсу. Назвіть, будь ласка, головних персонажів.

Учні відповідають.

Як ви уявляєте персонажів? Як, на вашу думку, виглядають Короїдка, Щезник?

Учні відповідають.

А якими ви уявляєте Аничку та Іванка?

Учні відповідають.

Якими рисами вдачі наділені Аничка та Іванко?

Учні відповідають.

Чи пригадаєте ви епізод з п'єси, який дасть відповідь на запитання: чому ялицю Аничка та Іванко обрали своїм захисником, оберегом?

Учні відповідають.

Що ще вас вразило у ставленні Анички та Іванка до свого тотемного дерева?

Учні відповідають.

Давайте, зачитаємо епізод святкування дня народження ялиці.

Учні зачитують епізод у особах.

А давайте, пригадаємо, хто у творі протистоїть благородним намірам підлітків берегти прадавній ліс. Назвіть персонажів, які перешкоджають Аничці та Іванкові.

Учні відповідають.

А хто підтримує дії Аннички та Іванка, до кого вони звертаються по допомогу та пораду?

Учні відповідають.

Давайте пригадаємо, епізод, у якому розповідається, як розпочинається битва лісу зі шкідниками.

Учні відповідають.

Який хід цієї битви? Можливо, зачитаємо уривок в особах?

Учні зачитують фрагмент п'єси.

Що є кульмінацією твору?

Учні відповідають.

Отож, яка основна ідея у творі?

Учні відповідають.

IV. Висновковий етап

Підсумок уроку

Дорогі шестикласники, сьогодні ми з вами вели розмову про двох славних буковинців, чії імена вписані у скрижалі мистецької історії Буковини – Ольгу Кобилянську та невідомого вам досі Василя Довгого. Ми дізналися про його творчий шлях, літературні інтереси та вподобання, про його журналістську діяльність. Ми познайомились лише з одним драматичним твором письменника, проте сьогодні ми вперше відкрили для себе нове літературне ім'я, а безмежний світ цього автора, втілений у його інших художніх творах, для нас ще попереду.

Ми переконалися, що проблема екології, проблема збереження природи була й залишається актуальною й нині. Висвітленню цієї проблеми присвячені не лише наукові розвідки, а й твори мистецтва, кіномистецтва, художньої літератури.

Для учнів 10-го класу пропоную розробку уроку, що стосується драматургічної інтерпретації Василя Довгого твору Ольги Кобилянської «Царівна».

Тема: Драма Василя Довгого «Царівна» за мотивами однойменної повісті Ольги Кобилянської.

Мета: Ознайомити учнів-десятикласників з життєвим і творчим шляхом буковинського митця Василя Довгого, представити його як драматурга, автора кіносценарію п'єси «Царівна» буковинської письменниці Ольги Кобилянської, прищепити любов до рідного краю, до рідного слова, розвинути творче мислення учнів, інтерес до творчості славних митців Буковини.

Цілі:

учні знатимуть: цікаві факти з життя Василя Довгого, його творчий доробок, способи опрацювання виучуваного матеріалу, способи встановлення міжпредметних зв'язків, що таке літературна інтерпретація та обробка художнього твору;

учні вмітимуть: збирати і систематизувати матеріали про письменника: біографічні відомості, спогади, статті у періодичних та наукових виданнях; планувати свою роботу під час підготовки доповідей; оформляти матеріали для доповіді; працювати спільно під час підготовки до уроків та на уроках під час сприймання нового матеріалу; проводити паралелі діяльності визначних майстрів слова; здійснювати порівняльний аналіз творів.

Обладнання: фотовиставка – фотоматеріали з зображенням видатних особистостей, пов'язаних з творчістю митців, технічні засоби навчання.

ХІД УРОКУ

I. Настановчо-мотиваційний етап

Вступне слово вчителя.

Славна буковинська земля щедра на таланти. Вона виплекала митців, знаних не лише на Україні, а й далеко за її межами. На нашій землі народилися і творили на благо розвитку Української держави такі славні діячі, як Сидір Воробкевич, Юрій Федькович, Осип Маковей, Омелян Попович, Євгенія Ярошинська та багато інших.

Серед славетних постатей нашої землі – Ольга Кобилянська, з творчістю якої ми нещодавно познайомились на уроці української літератури.

А сьогодні ми познайомимось ще з одним відомим буковинським митцем, прозаїком, драматургом, відомим журналістом Василем Довгим, портрет якого сьогодні у нашому кабінеті.

II. Операційно-пізнавальний етап

На попередніх уроках ми уже знайомилися з творчістю різних письменників Кіцманщини, Вижниччини, а сьогодні поведемо бесіду з представником Заставнівщини, звідки походять відомі буковинські діячі Євгенія Ярошинська, Дмитро Макогон, Ірина Вільде, Володимир Михайловський та багато інших.

Василь Довгий народився в селі Онут, що має давню історію, його назва зафіксована у писемних пам'ятках ще у 1213 році. Будучи допитливим і активним учнем, він жваво цікавився історією, а тому після закінчення школи вступив на історичний факультет Чернівецького університету. Проте через деякий час закінчив ще й факультет журналістики і віднайшов себе саме у сфері журналістської діяльності.

Василь Довгий був одним з найпопулярніших і найактивніших тележурналістів у Чернівецькій телерадіокомпанії. Мабуть, ваші, бабусі та дідусі, а можливо, й батьки пам'ятають його передачі на актуальні злободенні теми. Адже Василь Довгий був першим телеведучим, який започаткував проведення поширених свого часу у сфері телетехнологій телемостів з іншими містами й державами, під час яких телеглядачі могли вільно спілкуватись між собою у телефонному режимі. Його передачі транслювали не лише в Україні, а й в Румунії, тодішніх Югославії й Чехословаччині та інших країнах.

Окрім активної журналістської діяльності, Василь Довгий зреалізував свій талант як літератор, а особливо він відомий як непересічний драматург.

До сьогоднішнього уроку вам було запропоновано підготувати повідомлення про творчість Василя Довгого. Тож прошу бажуючого відповідати.

Учень робить коротку ознайомлювальну доповідь-огляд творчості Василя Довгого.

Дякуємо за інформативно насичену доповідь, за огляд науково-критичних джерел, за аналіз літературного доробку письменника.

Сьогодні ми з вами зацентруємо увагу на драматичному творі Василя Довгого «Царівна» за мотивами повісті нашої славної землячки Ольги Кобилянської, з творчістю якої ми нещодавно познайомились на уроках української літератури. Драма Василя Довгого «Царівна» слугувала сценарієм екранізованого телефільму у 1994 році.

Про долю інсценізації цієї п'єси Василь Довгий детально згадує у своїй збірці «Береги».

Прощу до виступу доповідача про історію інсценізації п'єси «Царівна».

Учень робить екскурс в історію інсценізації п'єси.

Дякуємо! Ми можемо побачити кропітку, невпинну, самовіддану й відчайдушну працю митця, спрямовану на реалізацію, на втілення творчого задуму. І тепер розуміємо, який титанічний труд, невидимий глядачеві чи

читачеві, що насолоджується сприйманням твору мистецтва, лежить за лаштунками.

III. Корекційно-рефлексивний етап

Отож, перейдемо до аналізу драматичного твору Василя Довгого «Царівна».

Насамперед, пригадаймо сюжет повісті Ольги Кобилянської, за мотивами якої була написана п'єса, пригадаймо персонажів повісті.

Учні відповідають.

Які морально-етичні аспекти порушені у повісті Ольги Кобилянської і чи вдалося Василеві Довгому передати усі нюанси світогляду головної героїні?

Учні відповідають.

Гаразд, давайте переконаємось і прочитаємо фрагмент п'єси.

Учні, розподіливши дійових осіб, зачитують фрагмент п'єси – діалог Наталки та Івана (дія друга, картина третя).

А чи знає хтось з вас румунську мову? Адже ця п'єса, як було сьогодні зазначено, перекладена румунською мовою, її постановка відбулася у Ботошанському театрі імені Міхая Емінеску у 2013 році до 150-річчя від дня народження Ольги Кобилянської. Ми пам'ятаємо, що Ольга Кобилянська народилася у містечку Гура-Гумора, що в Румунії. Ми можемо зачитати цей фрагмент і румунською мовою.

Учні (якщо такі є у класі) зачитують в особах фрагмент перекладу румунською мовою.

Чи помітили ви розбіжності у сюжетах п'єси та повісті?

Учні відповідають.

Одним із завдань був аналіз мови дійових осіб. Прошу охочих до слова.

Учень робить короткий аналіз мови Наталки, Оксани та Орядина.

IV. Висновковий етап

Підсумок уроку

Шановні десятикласники, сьогодні ми з вами вели розмову про двох славних буковинців, чиї імена вписані у скрижалі мистецької історії Буковини – Ольгу Кобилянську та невідомого вам досі Василя Довгого. Ми дізналися про його творчий шлях, літературні інтереси та вподобання, про його журналістську діяльність. Ми познайомились лише з одним драматичним твором письменника, проте сьогодні ми вперше відкрили для себе нове літературне ім'я, а безмежний світ цього автора, втілений у його інших художніх творах, для нас ще попереду.

Говорячи про вивчення творчості Василя Довгого у закладах загальної середньої освіти, можемо наголосити на тому, що з фрагментами творів письменника учнів можна ознайомлювати і на уроках української літератури, скажімо, при вивченні основ теорії літератури, а саме таких тем, як літературні роди, структура драматичного твору, образні засоби художнього тексту.

Як відомо, у комплексі навчальних заходів у закладах загальної середньої освіти неабияку роль відіграє позакласна робота: факультативні заняття, гурткова робота, науково-дослідницькі роботи у системі Малої академії наук, літературні вечори.

До прикладу, учням можна запропонувати інсценізацію п'єси для дітей Василя Довгого «Як Жирунчик цвірінькав».

Останнім часом великої популярності набувають проєктні технології навчання, які розвивають науково-дослідницькі навички учнів, вміння сприймати, інтерпретувати й аналізувати художні твори.

Для науково-дослідницьких проєктів можна запропонувати таку тематику:

1. Екологічна тематика у драматичній творчості Василя Довгого.
2. Драматичні інтерпретації Василя Довгого творів Ольги Кобилянської.
3. Становлення Василя Довгого як письменника.

4. Василь Довгий як журналіст.
5. Засоби художнього зображення драматичних творів Василя Довгого.

Фрагментом літературного вечора може слугувати віртуальна екскурсія до села Онут, в якому народився Василь Довгий і на фасаді школи якого встановлено меморіальну дошку на честь письменника. Також можна здійснити віртуальну історичну екскурсію в Чернівці кінця ХХ – перших десятиліть ХХІ століття – часи, на які припадає пік журналістської й письменницької діяльності Василя Довгого.

Василь Довгий певний час очолював Чернівецьку організацію Національної Спілки письменників України, отож учням можна запропонувати здійснити дослідницькі проекти про творчість Василя Довгого в контексті розвитку літератури Буковини, а також про творчість письменників другої половини ХХ – перших десятиліть ХХІ століття.

Проте на позакласних, позаурочних та позашкільних заходах можна здійснювати навчальну й загальноосвітню діяльність, яка стосується не лише драматургічної творчості Василя Довгого. З учнями можна проводити пізнавальні бесіди про журналістику, про історію розвитку буковинського телебачення у контексті історії розвитку українського й світового телемистецтва.

Важливо роз'яснювати учням, чим відрізняється сценарій від п'єси, подаючи відомості про структуру цих типів літературно-мистецьких творів, ілюструючи творами Василя Довгого.

Біографія й герої творів Василя Довгого можуть лягти в основу виховних заходів, це можуть бути теми виховних годин про морально-етичні цінності людини, про визначення мети та шляхи її реалізації, про стосунки у родині, про товариські взаємини, дружбу, працю, наполегливість.

Отже, у системі загальноосвітніх дисциплін закладів загальної середньої освіти курс «Література рідного краю» відіграє неабияку роль у сенсі пізнавальної діяльності учнів, а також національно-патріотичних почуттів, виховання духовності, прищеплення любові до рідного слова, до

культурних надбань рідної землі, малої батьківщини. У зв'язку з цим благодатним матеріалом є твори буковинського письменника Василя Довгого.

Висновки до четвертого розділу

Предметом вивчення на уроках літератури рідного краю у закладах загальної середньої освіти є осягнення фольклорної спадщини й літературних творів, а також художніх образів, що нав'язані традиціями, звичаями, побутом, історичними подіями, природою і самими людьми Буковинського краю. Вивчення літератури рідного краю у закладах загальної середньої освіти є важливим для цілісного осмислення учнями розвитку літератури певного регіону в контексті літературного процесу України загалом. Уроки з літератури рідного органічно увійшли до системної літературної освіти школярів.

Творчість Василя Довгого є благодатним матеріалом для уроків такого типу. Адже у творах письменника порушено одвічні проблеми – морально-етичні, суспільно-громадянські, екологічні, що є важливим у загальному формуванні особистості учнів.

Розроблено конспекти уроків для учнів шостого та десятого класів, а також запропоновано тематику позакласних заходів і науково-дослідницьких робіт для позашкільних заходів, до прикладу, у системі роботи Малої академії наук.

ВИСНОВКИ

У когорті славних імен Буковини чільне місце посідає ім'я журналіста, драматурга, письменника Василя Манолійовича Довгого, уродженця Заставнівщини, непересічної творчої особистості.

У магістерській роботі здійснено огляд творчості Василя Довгого в контексті розвитку літератури Буковини другої половини ХХ – перших десятиліть ХХ ст.; огляд та аналіз творчості Василя Довгого як драматурга; проаналізовано творчий доробок письменника як прозаїка; висвітлено аспекти вивчення творчості Василя Довгого у закладах загальної середньої освіти.

Творчість Василя Довгого, непересічного публіциста, драматурга та прозаїка припадає на другу половину ХХ ст. Уродженець буковинського села, проживаючи й творячи на Буковині, будучи членом Чернівецької організації Спілки письменників України, а згодом і її багаторічним очільником, Василь Довгий гармонійно вписався у когорту сучасної йому письменницької еліти краю.

Період, в який творив Василь Довгий, позначений активним розвитком літературного процесу в Буковинському краї. Українські здобутки у царині художнього слова цього періоду представлені славними іменами буковинців: Михайла Івасюка, Володимира Бабляка, Параски Амбросій, Віктора Зубаря, Михайло Ткача, Степана Будного, Петра Палія, Богдана Мельничука, Василя Фольварочного, Віктора Кушніра, Віталія Колодія, Василя Мельника, Василя Місевича, Тамари Севернюк, Галини Тарасюк, Миколи Бучка, Олега Сенчика, Володимира Вознюка, Марії Матіос, Бориса Бунчука, Мирослава Лазарука, Віри Китайгородської, Василя Кожелянка, Володимира Михайловського, Василя Васкана, Анни Душак, Степана Снігура, Миколи Бакая та ін. Чимало цих митців були друзями Василя Довгого, вони були гостями у його домі, з багатьма письменник підтримував приятельські стосунки впродовж всього життя, дехто з них був гостем студії на його

прямих ефірах.

Драматургічна спадщина Василя Довгого представлена чималою кількістю творів, серед яких драматичний твір «Весняні пали», одноактні п'єси «Одного серпневого дня» (1976), «Високе сонце» (1978), «Нью-Йоркська Марія» (1980), «Випікання долі» (1981), «Кордон» (1985), «Фортуна» (1987), «Чарівний топірець» (1991), драма на два акти «Зачароване царство Мольфара» (1992), сценарії «Царівна» та «Битва» за мотивами творів Ольги Кобилянської та ін.

Драматургія Василя Довгого порушує теми життя повоєнного буковинського села, становлення, зростання творчої особистості, морально-етичні якості людей, духовність, формування шляхетних рис характеру, збереження природи, возвеличення її краси.

Прозова спадщина Василя Довгого є своєрідним гармонійним продовженням драматургічної тематики, У романі «Розсекречений об'єкт» письменником змальовано образи учених-фізиків, які ведуть наполегливі пошуки в галузі термоелектрики. Письменник відтворює процес становлення особистості, утверджуючи думку, що справжніх висот людина може досягти лише за умови наполегливої, відчайдушної праці, за умови відданості своїй меті та ідеї.

До останньої прижиттєвої книжки Василя Довгого, яка має символічну назву «Береги», увійшли спогади про зустрічі із письменниками Михайлом Івасюком, Віталієм Колодієм, відомим літературознавцем Василем Лесиним, спілкування із Костянтином Поповичем та створення за його романом «Бентежний світанок» шестисерійного відеофільму. Автор не оминув увагою свою багаторічну дружбу із Михайлом Ткачем, Василем Мельником, Володимиром Доцюком та іншими митцями Буковини.

У прозових творах малих жанрів, що увійшли до книги «Береги» Василь Довгий широко, подеколи ностальгійно ділиться з читачем спогадами про дитинство, згадує автобіографічні факти, з вдячністю пише про друзів,

які вплинули на його професійне становлення як журналіста, на формування його як письменника.

Високий художній рівень драматичних та прозових творів засвідчують майстерне використання автором буковинського фольклору, вкраплення обрядових пісень у тканину драматичного тексту, а також мовні особливості цих творів, авторське переосмислення драматургічної напруги з карпатських легенд, увиразнення художньої канви драматургічного тексту народними традиціями.

Як талановитий журналіст, Василь Довгий творив історію чернівецького телебачення, він був автором і ведучим популярної свого часу передачі «Відповідаємо на ваші запитання», гостями якої було чимало відомих не лише на Буковині чи в Україні, а у цілому світі відомих творчих, культурно-громадських, політичних діячів. У своїй тележурналістській діяльності Василь Довгий постає як шляхетна, високоінтелектуальна людина високих морально-етичних переконань, відданим справі фахівцем.

Прозова й драматургічна спадщина Василя Довгого є багатим матеріалом для вивчення її на уроках літератури рідного краю у закладах загальної середньої освіти, предметом якої є осягнення фольклорної спадщини й літературних творів, а також художніх образів, що нав'язані традиціями, звичаями, побутом, історичними подіями, природою і самими людьми Буковинського краю. Вивчення літератури рідного краю у закладах загальної середньої освіти є важливим для цілісного осмислення учнями розвитку літератури певного регіону в контексті літературного процесу України загалом.

Творчість Василя Довгого є актуальною для вивчення у загальноосвітніх навчальних закладах, оскільки у творах письменника порушено одвічні проблеми – морально-етичні, суспільно-громадянські, екологічні, що є важливим у загальному формуванні особистості учнів.

У роботі розроблено конспекти уроків для учнів шостого та десятого класів, а також запропоновано тематику позакласних заходів і науково-

дослідницьких робіт для позашкільних заходів, до прикладу, у системі роботи Малої академії наук.

Вважаємо, що наступне вивчення творчості буковинського митця має подальшу перспективу в аспектах вивчення ідейно-тематичного діапазону, жанрового розмаїття, структури художнього тексту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Антофійчук В. Богдан Мельничук // Письменники Буковини другої половини ХХ століття: Хрестоматія. Частина 2. – 2-ге видання, доповнене / Упоряд. Б. І. Мельничук, М. І. Юрійчук. Чернівці: Прут, 2003. С. 138 – 141.
2. Антофійчук В. Борис Бунчук // Письменники Буковини другої половини ХХ століття: Хрестоматія. Частина 2. – 2-ге видання, доповнене / Упоряд. Б. І. Мельничук, М. І. Юрійчук. Чернівці : Прут, 2003. С. 319 – 322.
3. Антофійчук В. Письменник і журналіст Василь Довгий // Довгий В.М. Береги. Чернівці: Місто, 2017. С. 5 – 7.
4. Баханов К. Інноваційні системи, технології та моделі навчання історії в школі. Запоріжжя: Просвіта, 2000. 190 с.
5. Бунчук Б. Микола Бучко // Письменники Буковини другої половини ХХ століття: Хрестоматія. Частина 2. – 2-ге видання, доповнене / Упоряд. Б. І. Мельничук, М. І. Юрійчук. Чернівці: Прут, 2003. С. 281 – 282.
6. Ващенко Г. Загальні методи навчання. Київ, 1997. 416 с.
7. Використання матеріалів літературного краєзнавства на уроках української літератури в середній школі: Методичні рекомендації / Уклад. Л. Старовойт, П. Водяна, І. Береза, Н. Огренич. Миколаїв: МДПШ, 1991. – 56 с.
8. Вишиваний Я. Володимир Вознюк // Письменники Буковини другої половини ХХ століття: Хрестоматія. Частина 2. – 2-ге видання, доповнене / Упоряд. Б. І. Мельничук, М. І. Юрійчук. Чернівці: Прут, 2003. С. 298 – 299.
9. Волошина Н. Уроки позакласного читання у старших класах. Київ: Рад. шк., 1988. 174 с.
10. Гусар Ю. «Високе сонце» Василя Довгого. // *Буковинське віче*. 4 серпня. 2016.

11. Джулай Д. Ольгу Кобилянську вшанували в Румунії. // *Літературна Україна*. 21 жовтня. 2013.
12. Джуран В. 800 телефірів Василя Довгого на його довгій дистанції творчості. // *Буковинське віче*. 19 листопада. 2015.
13. Добрянський А. Василь Кожелянко // Письменники Буковини другої половини ХХ століття: Хрестоматія. Частина 2. – 2-ге видання, доповнене / Упоряд. Б. І. Мельничук, М. І. Юрійчук. Чернівці: Прут, 2003. С. 366 – 368.
14. Добрянський А. Віктор Кушнір // Письменники Буковини другої половини ХХ століття: Хрестоматія. Частина 2. – 2-ге видання, доповнене / Упоряд. Б. І. Мельничук, М. І. Юрійчук. Чернівці: Прут, 2003. С. 175 – 178.
15. Добрянський А. Михайло Ткач // Письменники Буковини другої половини ХХ століття: Хрестоматія. Частина 2. – 2-ге видання, доповнене / Упоряд. Б. І. Мельничук, М. І. Юрійчук. Чернівці: Прут, 2003. С. 100 – 101.
16. Довгий В. Від автора // Довгий В. Царівна: драма на дві дії; пер. рум. І. Кідешук. – Чернівці: Букрек, 2012. – С. 5 – 8.
17. Дячков В. Неповторність зустрічей і доріг: Творчі обрії М. Ткача. // *Вітчизна*. 1982. № 9. С. 192 – 197.
18. Дячков В. Михайло Ткач. Письменники Радянської України. Вип. 11. Київ: Рад. письменник, 1984. С. 248 – 263.
19. Івасюк М. Повідати людям // Довгий В. М. Береги. Чернівці: Місто, 2017. С. 387 – 388.
20. Кідешук І. Василь Довгий – постать письменника-митця // Довгий В. М. Береги. Чернівці: Місто, 2017. С. 435 – 439.
21. Кідешук І. Драматург Василь Довгий вшановує Ольгу Кобилянську: «Битва» – п'єса-казка за мотивами одноіменного твору Української Царівни. // *Наш голос*. Місячник Союзу українців Румунії. № 268. Жовтень. 2016. С. 6 – 7.

- 22.Ковач І. Телевізійні діалоги нашого друга Василя Довгого. // *Вільне слово*. Культурно-просвітницький часопис Союзу українців Румунії. Лютий. 2012. С. 2.
- 23.Косяченко В. Галина Тарасюк // Письменники Буковини другої половини ХХ століття: Хрестоматія. Частина 2. – 2-ге видання, доповнене / Упоряд. Б. І. Мельничук, М. І. Юрійчук. Чернівці: Прут, 2003. С. 267 – 270.
- 24.Лісова М. Мета уроків з літератури рідного краю – поєднати образне мислення з логічним. *Сільська школа*, 2001. № 20 –21. С.3.
- 25.Література рідного краю: Навчально-методичний посібник / Н.Марченко, П. Розвоєчик та ін. Біла Церква, 1997. 44 с.
- 26.Література рідного краю: посібник-хрестоматія // За ред. О. Кухар-Онишка, Л. Старовойт, А. Ситченка. Миколаїв, 1993. 183 с.
- 27.Мельничук Б. Василь Лесин // Письменники Буковини другої половини ХХ століття: Хрестоматія. Частина 2. – 2-ге видання, доповнене / Упоряд. Б. І. Мельничук, М. І. Юрійчук. Чернівці: Прут, 2003. С. 388 – 392.
- 28.Мельничук Б. Василь Фольварочний // Письменники Буковини другої половини ХХ століття: Хрестоматія. Частина 2. – 2-ге видання, доповнене / Упоряд. Б. І. Мельничук, М. І. Юрійчук. Чернівці: Прут, 2003. С. 156 – 159.
- 29.Мельничук Б. Віталій Колодій // Письменники Буковини другої половини ХХ століття: Хрестоматія. Частина 2. – 2-ге видання, доповнене / Упоряд. Б. І. Мельничук, М. І. Юрійчук. Чернівці: Прут, 2003. С. 189 – 193.
- 30.Мельничук Б. Добра зірка Михайла Івасюка. // *Буковинський журнал*. 1992. № 4. С. 194 – 207.
- 31.Мельничук Б. Довгий Василь Манолійович // *Енциклопедія Сучасної України*. Т. 8. К., 2008.
- 32.Мельничук Б. Для загального добра. Василеві Довгому – 75. //

- Буковина*. 5 серпня. 2016.
33. Мельничук Б. Михайло Івасюк // Письменники Буковини другої половини ХХ століття: Хрестоматія. Частина 2. – 2-ге видання, доповнене / Упоряд. Б. І. Мельничук, М. І. Юрійчук. Чернівці : Прут, 2003. С. 7 – 12.
34. Мельничук Б. Тамара Севернюк // Письменники Буковини другої половини ХХ століття: Хрестоматія. Частина 2. – 2-ге видання, доповнене / Упоряд. Б. І. Мельничук, М. І. Юрійчук. Чернівці: Прут, 2003. С. 239 – 242.
35. Мельничук Я. «Битва» Ольги Кобилянської в інтерпретації Василя Довгого / Довгий В.М. Береги. Чернівці: Місто, 2017. С. 445–448.
36. Освітні технології: Навч.-метод, посібник / О. Пехота, А. Кіктенко, О. Любарська та ін. Київ : А.С.К., 2001. 256 с.
37. Падалка О.С. Педагогічні технології. Київ, 1995. 218 с.
38. Письменники Буковини другої половини ХХ століття: Хрестоматія. Частина 2. – 2-ге видання, доповнене / Упоряд. Б. І. Мельничук, М. І. Юрійчук. Чернівці: Прут, 2003. 752 с.
39. Програма для середньої загальноосвітньої школи: Література рідного краю: 5 –10 класи / Уклад. Купцова В. Миколаїв, 1999. 26 с.
40. Програми для середньої загальноосвітньої школи: Українська література: 5 –11 класи. Київ, 1998.
41. Романенко О. Марія Матіос // Письменники Буковини другої половини ХХ століття: Хрестоматія. Частина 2. – 2-ге видання, доповнене / Упоряд. Б. І. Мельничук, М. І. Юрійчук. Чернівці: Прут, 2003. С. 310 – 312.
42. Тимошик М. Ольга Кобилянська про бездуховність і банкрутство українців. // *Літературна Україна*. 23 травня. 2013. С. 7.
43. Ткач М. Побачити в буденному – незвичайне. // *Літературна Україна*. 17 липня 2008. С. 4.
44. Ткач М. Рекомендація для вступу до членів Спілки письменників

- України Довгому Василю Манолійовичу // Довгий В. М. Береги. Чернівці: Місто, 2017. С. 384 – 485.
- 45.Ткач М. Слово до читача // Довгий В.М. Розсекречений об'єкт: Роман. Чернівці: Прут, 2007. С. 3 – 4.
- 46.Трайста М.-Г. В гостях у Чернівцях (майже з щоденника). // *Український вісник*. Часопис Союзу українців Румунії. № 1 – 2. Січень. 2016. С. 6.
- 47.Трайста М.-Г. «Царівна повертається до Румунії». // *Наш голос*. Місячник Союзу українців Румунії. № 234. Грудень. 2013. С. 2 – 3.
- 48.Франко, І.Я. Інтернаціоналізм і націоналізм у сучасних літературах // Зібрання творів: В 50 т. Київ: Наук. думка, 1976 – 1986. Т. 31. С. 34.
- 49.Фурман А. Модульно-розвивальне навчання: принципи, умови, забезпечення. Київ, 1997. 340 с.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- 50.Довгий В. «Бентежний світанок» Костянтина Поповича / Довгий В. М. Береги. Чернівці: Місто, 2017. С. 55 – 61.
- 51.Довгий В. М. Береги. Чернівці: Місто, 2017. 480 с. Іл.
- 52.Довгий В. Бита дорога випадає покликаним / Довгий В. М. Береги. Чернівці: Місто, 2017. С. 9 – 19.
- 53.Довгий В. Битва / Довгий В. М. Береги. Чернівці: Місто, 2017. С. 319 – 342.
- 54.Довгий В. Вахтанг Кікабідзе – це ціла епоха / Довгий В. М. Береги. Чернівці: Місто, 2017. С. 71 – 85.
- 55.Довгий В. Весняний вітер серед осені / Довгий В. М. Береги. Чернівці: Місто, 2017. С. 202 – 210.
- 56.Довгий В. Весняні пали / Довгий В. М. Береги. Чернівці: Місто, 2017. С. 212 – 282.
- 57.Довгий В. Він не прагнув слави / Довгий В. М. Береги. Чернівці: Місто, 2017. С. 43 – 49.
- 58.Довгий В. Він ніколи не покидав Буковини / Довгий В. М. Береги.

- Чернівці: Місто, 2017. С. 62 – 70.
59. Довгий В. Дорога до Воздвиження Чесного Хреста / Довгий В. М. Береги. Чернівці: Місто, 2017. С. 92 – 110.
60. Довгий В. Зачароване царство мольфара / Довгий В. М. Береги. Чернівці: Місто, 2017. С. 283 – 318.
61. Довгий В. Казахська Димка / Довгий В. М. Береги. Чернівці: Місто, 2017. С. 93 – 101.
62. Довгий В. Калачі для нареченої / Довгий В. М. Береги. Чернівці: Місто, 2017. С. 319 – 342.
63. Довгий В. Моє серце – в грудях сина / Довгий В. М. Береги. Чернівці: Місто, 2017. С. 35 – 42.
64. Довгий В. Навічно з Чернівцями / Довгий В. М. Береги. Чернівці: Місто, 2017. С. 86 – 92.
65. Довгий В. Пором / Довгий В. М. Береги. Чернівці: Місто, 2017. С. 125– 190.
66. Довгий В. Проліски проростають із серця / Довгий В. М. Береги. Чернівці: Місто, 2017. С. 50 – 54.
67. Довгий В. М. Розсекречений об'єкт: Роман. Чернівці: Прут, 2007. 670 с.
68. Довгий В. Світло не можна закопати / Довгий В. М. Береги. Чернівці: Місто, 2017. С. 111–117.
69. Довгий В. Царівна: драма на дві дії; пер. рум. І. Кідещук. Чернівці: Букрек, 2012. 144 с.
70. Довгий В. Чернівецький Чорнобиль / Довгий В. М. Береги. Чернівці: Місто, 2017. С. 191–201.
71. Довгий В. Як Жирунчик цвірінькав / Довгий В. М. Береги. Чернівці: Місто, 2017. С. 365–382.
72. Довгий В. Як сходила зірка Софії / Довгий В. М. Береги. Чернівці: Місто, 2017. С. 20–34.
73. Довгий В. Яким я знав коронованого / Довгий В. М. Береги. Чернівці:

Місто, 2017. С. 118–124.